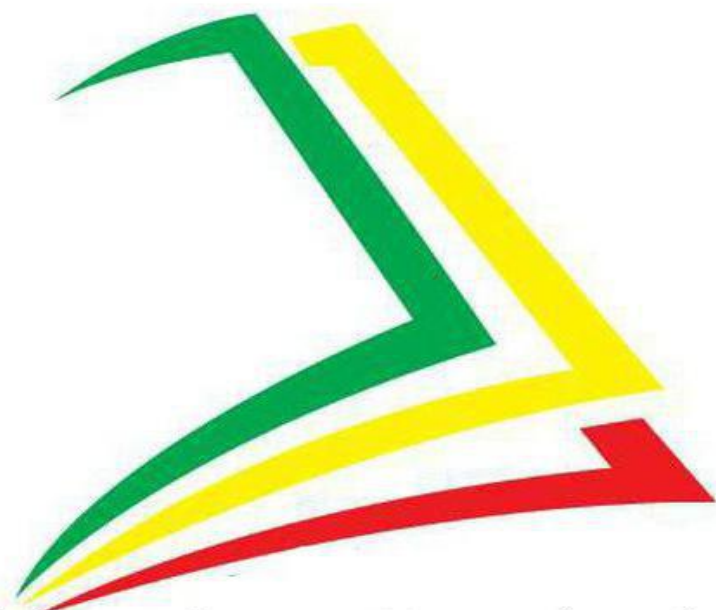

ስለኢትዮጵያ ፡ ደራሲያን ።

Ethiopian Bookstore

Brought to you by
Ethiopian Bookstore

<https://t.me/etbookstore>

< åQ-Ÿ • -' -E

በለኢትዮጵያ ፡ ደራሲያን ።

ፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ አማኑኤል ።

፲፱፻?? ፡ ዓ.ም

መቅደም ።

ጽሑፉ ፡ የፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ አማካኝነት ፡ ነው ።
ፕሮፌሰር ፡ ታምራት ፡ ከዛሬ ፡ ካለበት ፡ ማዕከላዊ ፡ ጉዞ ፡ በራሱ ፡
በትምህርት ፡ ሥነ-ምግባር ፡ ማሳካት ፡ ምክንያት ፡ ነው ።
ይሁን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ፕሮፌሰር ፡ በ
መባል ፡ ፈንታ ፡ ሊቀመንበት ፡ ይቻላል ፡ ነበር ።

ትዝታ ፡ እንደሚለኝ ፡ ባለፈው ፡ ዓ.ም ፡ በቱርክ ፡ አ
ገር ፡ የሚገኝ ፡ አካዳሚ ፡ ይኸው ፡ ወይም ፡ የደራሲያን ፡ ማ
ኅበር ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሥነ-ጽሑፍ ፡ ስለኢትዮጵያዊያን ፡
ደራሲያን ፡ ጠይቆ ፡ ስለነበረ ፡ ጥያቄውን ፡ የመለሱት ፡ ሊቀ
መንበት ፡ ታምራት ፡ አማካኝነት ፡ ነበሩ ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ሥነ-ጽሑፍ ፡
ስለኢትዮጵያዊያን ፡ ደራሲያን ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ የምታመ
ለክተውን ፡ ይህችን ፡ ጽሑፍ ፡ ሊቀመንበት ፡ በመግባት ፡
አዘጋጅተው ፡ አቀረቡ ። ነገር ፡ ግን ፡ ጠያቂው ፡ የውጪ
አገር ፡ ድርጅት ፡ በመኾኑ ፡ መጠን ፡ መግለጫውም ፡ በ
ውጭ ፡ ቋንቋ ፡ መዘጋጀት ፡ ነበረበት ። ስለዚህ ፡ ጽሑፉ
በእንግሊዝኛ ፡ እንዲተረጎም ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ እኔ ፡ ጽ
ሑፎችን ፡ በማረም ፡ ሥራ ፡ አገለግልበት ፡ ወደነበረው ፡ ክ
ፍል ፡ ተላክኩ ። የፕሮፌሰሩ ፡ ዐማርኛ ፡ ጽሑፍም ፡ በዚያን
ጊዜ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ተርጓሚ ፡ ለነበሩት ፡ ለአቶ ፡ እንግዳ ፡
ጽሑፍ ፡ ጥቂት ፡ ከባድ ፡ ኾኖ ፡ የዐማርኛውን ፡ አስተሳሰብ
በእንግሊዝኛ ፡ አስተካክለው ፡ ለመግለጥ ፡ አስቸጋሪ ፡ ስለ
ኾነባቸው ፡ በማስረዳት ፡ ሥራ ፡ እንዲረዳቸው ፡ ታዝዝ።
ዐብረን ፡ ከሠራን ፡ በኋላ ፡ እንግሊዝኛው ፡ ሲላክ ፡ ይህ ፡
ዐማርኛው ፡ ግን ፡ እኛው ፡ ዘንድ ፡ ቀረ ።

የጽሑፉ ፡ አሰካክና ፡ አገላለጥ ፣ የታሪኩም ፡ አቀራረብና ፡ ውበት ፡ ደስ ፡ ስለሚለኝ ፡ ጽሑፉን ፡ ፀልፎ ፡ ፀልፎ እመለከተው ፡ ነበር ። ነፍሳቸውን ፡ ይማርና ፡ በሕይወት ፡ ቢኖሩ ፡ ኖሮ ፡ ከዚህም ፡ የተሻለ ፡ ጽሑፍ ፡ ለአገራቸው ፡ ሕዝብ ፡ እንዲያበረክቱ ፡ ማሳሰብ ፡ ይቻል ፡ ነበር ፡ ይኾናል ። ባለመኖራቸው ፡ አልተቻለም ። ካኹን ፡ ቀድሞም ፡ ‘ማህአትማ ፡ ጋንዲ’ ፡ ከሚባለው ፡ በቀር ፡ በስማቸው ፡ ታትሞ ፡ የወጣ ፡ ሌላ ፡ ጽሑፍ ፡ መኖሩን ፡ አላውቅም ።

ይህችም ፡ ጽሑፍ ፡ በመጽሐፍነት ፡ ለመውጣት የሚያበቃት ፡ መጠን ፡ ባይኖራትም ፡ በኾነው ፡ መንገድ ፡ ቁምነገር ፡ ላይ ፡ ብትውል ፡ ያንኑ ፡ ያኽል ፡ ለስማቸው ፡ መጠሪያ ፡ ልትኾን ፡ ትችል ፡ ነበር ፡ እያልኩ ፡ በማሰላስል በት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኅይለሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ለሚገኘው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ቋንቋዎችና ፡ ሥነጽሑፍ ፡ ክፍል ፡ ብትቀርብ ፡ ለምርምርና ፡ ለጥናት ፡ ትረዳለች ፣ በመጽሔትም ታትማ ፡ ትወጣና ፡ ለፕሮፌሰሩ ፡ ዝክረ ፡ ስም ፡ ትኾናለች በሚል ፡ አስተሳሰብ ፡ ከሥራ ፡ ጓደኛዬ ፡ ካቶ ፡ አሰፋ ፡ ገብረማሪያም ፡ ጋር ፡ ከተመካከርንበት ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ ተግባር ላይ ፡ እንድትውልላቸው ፡ የኒህን ፡ ታላቅ ፡ ምሁር ፡ ስምና ሥራ ፡ የምታስታውሰውን ፡ ይህችን ፡ በጽጂ ፡ ገጽ ፡ የተጻፈች ትንሽ ፡ ጽሑፍ ፡ ለዚህ ፡ ድርጅት ፡ አቀረብኳት ።

ከበደ ፡ ደስታ

፲፱፻፳፮ ዓ.ም

ስኮላርሽፕ ፡ ዲፕሎማ ::

የጥንቱ ፡ የኢትዮጵያ ፡ አፈታሪክ ፣ አንድ ፡ ሽህ ፡
 ዓመት ፡ ያክል ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፣ ባገራችን ፡
 ሊቃውንትና ፡ መምህራን ፡ የነበሩበት ፡ ከዚያ ፡ ዝምሮ ፡ እ
 ስዛሬ ፡ ድረስም ፡ ሊቅ ፣ መምህርና ፡ ደራሲ ፡ አልጠፋበት
 ም ፡ ይላል ። በጊዜውም ፡ አፈታሪኩ ፡ ሽህ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ
 ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ከብሉይት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ መ
 ጻሕፍት ፡ መኖር ፡ አለመኖራቸውን ፡ አያመለክትም ። ኢት
 ዮጵያዊው ፡ ስለሰው ፡ ዘር ፡ በጠቅላላው ፡ በተለይም ፡ ስለ
 ኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ስለሐበሻ ፡ ሕዝብ ፡ የጥንት ፡ ታሪክ ፡
 የተነገረው ፡ ኹሉ ፡ ስንኳ ፡ ገና ፡ ባይመረመር ፣ ለታሪክ ፡
 ምርመራ ፡ እስከዛሬ ፡ የተደከመበት ፡ ሥራ ፣ ከዚህ ፡ በላይ
 የተመለከተውን ፡ አፈታሪክ ፡ መሠረት ፡ የሌለው ፡ አስመስ
 ሎ ፡ ያሳያል ። አፈታሪካችን ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ከሕዝብ
 እስራኤል ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ እንደነበረ ፣ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ዛ
 ሬ ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ሐበሻ) ፡ የምንለውንና ፡ ከዐረብ ፡ አገር ፡
 የደቡቡን ፡ ክፍል ፡ ትገዛ ፡ እንደነበረች ፣ ኢየሩሳሌም ፡ ድ
 ረስ ፡ ኹዳ ፡ ከሰሎሞን ፡ ጋር ፡ ተዋውቃ ፡ ከርሱ ፡ ፩ኛ ፡ ምኒ
 ልክ ፡ የተባለ ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ እንደወለደች ፣ ፩ኛ ፡ ምኒልክ
 ም ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ላሉት ፡ ነገሥቶቻችን ፡ አባት ፡ መ
 ገኝነት ፣ እርሱም ፡ አባቱን ፡ ሰሎሞንን ፡ ለማየት ፡ ኹዳ ፡ ከ
 የሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፣ ጽላተሙሴንና ፡ እስከሰሎሞን ፡ ዘመ
 ን ፡ ከእስራኤላዊያን ፡ የተጻፉትን ፡ (ብሉይትን)
 ይዞ ፡ እንደመጣ ፡ ይነገራል ። ይህን ፡ አፈታሪክ ፡ የሚነግሩ
 መጻሕፍት ፡ ባገራችን ፡ መጻፍ ፡ የጀመሩ ፡ ከሸባሪዎች ፡
 ዓመተምሕረት ፡ ወዲህ ፡ ነው ። ሽህ ፡ ዓመት ፡ ያክል ፡ ከ
 ዚያ ፡ በፊት ፡ ለሕዝቡ ፡ ወንጌል ፡ ተሰብኮለት ፡ ነበር ። በሽ

ህ ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አሳብ ፣ በአሕዛብነት ፡ የነበረበትን ፡ ዘመን ፡ እንዲጠየፈው ፡ የሕዝብእስራኤልን ፡ መጻሕፍትና ፡ አሳብ ፡ እንዲወድ ፡ አድርገው ፡ ስለነበረ ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡ የገዛ ፡ ታሪኩን ፡ እየዘነጋ ፡ የእስራኤል ፡ ልጅ ፡ ነኝ ፡ ከማለትና ፡ የእስራኤል ፡ ሕዝብ ፡ የጻፍዋቸውን ፡ መጻሕፍት ፡ አያቶቼ ፡ የጻፍዋቸው ፡ ናቸው ፡ ከማለት ፡ ደርሰዋል ። በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ የእስራኤልና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ግንኙነት ፡ ኑሮዋቸው ፡ ይኾናል ፡ ቢባል ፡ ማስረጃው ፡ ስንኳ ፡ ባይገኝ ፣ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ በማለት በተቀበልነው ። በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ከብሉይት ፡ መጻሕፍት አንዳንዶቹ ፡ እስከኢትዮጵያ ፡ ደርሰው ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ተቀብሎ ፡ የሃይማኖት ፡ ሥራ ፡ አስይዝዋቸዋል ፡ ለማለት ፡ ግን ፡ ማስረጃው ፡ እስኪገኝ ፡ ድረስ ልብወለድ ፡ የመጣ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ እንላለን ። የዛሬው ፡ ዘመን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ትምርት ፡ ቤት ፣ የቀረው ፡ ቀርቶ ፡ ስለፀምሱቱ ፡ ብሔረኦሪት(Pentateuque) ፡ ስንኳ ፡ በዛሬው ፡ አካሄድ ፡ ተሰብስበው ፡ ባንድነት ፡ መገኘት ፡ የጀመሩ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይለናል ። የዚህ ፡ ክርክር ገና ፡ ሳይጨረስ ፣ አፈታሪካችን ፣ መጽሐፈ ፡ ኦሪት ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ ካገራችን ፡ ደርሰው ፡ ነበር ፡ ሲል ፣ ለራሱ ፡ ክብረት ፡ በመንገዱ ፣ ታሪክ ፡ ጥሶ ፡ የተራመደ ፡ ኾኖ ፡ ይታየናል ። ይህም ፡ ከወገን ፡ ለጊዜው ፡ የበለጠ ፡ መስሎ ፡ የታየውን ፡ እየመረጡ ፡ ወገኔ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ የዛሬ ፡ ሳይኾን የጥንት ፣ የኛ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በኹሉም ፡ የደረሰና ፣ ታሪክ ተመርምሮ ፡ ወሬው ፡ ትክክለኛ ፡ አለመኾኑ ፡ ሲታይ ፡ የሚቀር ፡ ነው ። በግሪኮች ፡ ሥልጣኔ ፡ ንጹሕ ፡ ቅንዓት ፡ ያደረገባቸው ፡ ሮማዊያን ፡ የግሪኮች ፡ መዐርግ ፡ ተካፋይ ፡ ለመ

ኾን ፣ የኤፌአን ፡ ተረት ፡ ፈጥረዋል ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ስለሕዝብእስራኤል ፡ የተነገረው ፡ ኹሉ ፡ ደስ ፡ ሲያሰኛቸው ከነበሩት ፡ እንግሊዞች ፣ አንዳንዱ ፡ ባለታሪክ ፣ ስደት ፡ የኼዱት ፡ የ፲ሩ ፡ ነገደእስራኤል ፡ የልጅ ፡ ልጆች ፡ ነን ፡ ሲል ፡ ነበር ። ዛሬ ፡ ግን ፡ ሮማዊያንም ፡ ከግሪኮች ፡ ጋር ፡ ዝምድና ፡ ቢኖራቸው ፡ ባለታሪክ ፡ ሌላ ፡ ማስረጃ ፡ ያመጣል ፡ እንጂ ፡ የኤፌአን ፡ ተረት ፡ መሠረት ፡ አያደርገውም ። የባለታሪክ ፡ ስምና ፡ መዐርግ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ደግሞ ፣ በእንግሊዝ ፡ ደሴቶች ፡ ከምሥራቅ ፡ የመጣ ፡ ሕዝብ ፡ ሰፍሮበት ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ፡ ስንኳ ፡ ቢል ፣ አንግሎሳክሶን ፡ ያሥሩ ፡ ነገደእስራኤል ፡ ልጆች ፡ ናቸው ፡ አይልም ። እንደዚህኛው ፡ ኹሉ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ በዐዲሱ ፡ ምርመራ ፡ አካኬድ ፡ የሚከታተል ፡ ሰው ፡ ከሐበሻ ፡ ሕዝብ ፡ የሴም ፡ ዘር ፡ መቀላቀሉንና ፡ የሥልጣኔው ፡ መሠረት ፡ ሴማዊ ፡ መኾኑን ፡ ስንኳ ቢረዳ ፣ ከዚህም ፡ በላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከሕዝብ ፡ እስራኤል ፡ ጋር ፡ ግኑኝነት ፡ እንደነበረው ፡ ባይጠራጠርበት ፡ ታሪኩን ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ ያስረዳል ፡ እንጂ ፣ ስለንግሥት ላባና ፡ ስለሰሎሞን ፡ የሚነገረውን ፡ መሠረት ፡ አያደርግም ። ስለዚህም ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፡ መጻሕፍት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኑረው ፡ እንደኾነ ፡ የደረሱበትን ፡ ለማወቅ ፡ ቸግሮናል ፡ እንላለን ፡ እንጂ ፣ ሕዝብእስራኤል ፡ በሰሎሞን ፡ ዘመን ፡ የሙሴን ፡ መጻሕፍት ፡ ዛሬ ፡ በሚገኙበት ፡ አኳኋን ፡ መሰብሰብ ፡ ገና ፡ ሲጀምር ፣ እነዚህ ፡ መጻሕፍት ፡ ድሮ ፡ ባገራችን ፡ ነበሩ ፡ ለማለት ፡ ይቸግረናል ።

የጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ገና ፡ ከልደተክርስቶስ ፡ በፊት ፡ ተጀምሮ ፡ ነበር ፡ እንላለን ። ማስረጃው ፡ ግን በጣም ፡ ቸግሮ ፡ ነው ። እርግጥ ፡ የምናውቀው ፡ ክርስቶስ

በተወለደበት ፡ ዘመን ፡ አቅራቢያ ፡ በትግሬ ፡ አውራጃ ፡ ከ
ሐውልትና ፡ ከጸሎት ፡ ቤት ፡ የተጻፈ ፡ አንዳንድ ፡ ቃል ፡
መገኘቱን ፡ ነው ። ቀደምት ፡ የተባሉት ፡ ጽሕፈቶች ፡ የሚ
ገኙ ፡ በሳባና ፡ በግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። ከክርስቶስ ፡ ልደት
በኋላ ፡ ፪፻ኛው ፡ ዘመን ፡ ሲጀምር ፡ ግን ፣ ጽሕፈቱና ፡ ንግ
ግሩ ፡ የተጣራ ፡ በግእዝ ፡ ቋንቋ ፡ ከሐውልት ፡ ላይ ፡ የተጻ
ፈ ፡ መታሰቢያ ፡ አለ ። ስለዚህም ፡ ከሊቃውንት ፡ አንዳንዱ
እንዲህ ፡ ይላል ፡— የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የጽሕፈት ፡ ቋን
ቋው ፡ ፊት ፣ ግሪክ ፡ ቀጥሎ ፣ ሳባ ፡ ኋላ ፣ ግእዝ ፡ ኹኑ
ዋል ።

ለዚህ ፡ አሳብ ፡ ብዙ ፡ ተቃራኒ ፡ አልተነሣበትም ።
ነገር ፡ ግን ፣ ገና ፡ የመንን ፡ ሳይለቅ ፡ ባገሩ ፡ ቋንቋና ፡ ፊደ
ል ፡ ሲጽፍ ፡ የነበረ ፡ ሕዝብ ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ ሲመጣ ፡ ለ
ምን ፡ በግሪክ ፡ ጻፈ? ደግሞም ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ በቤተክር
ስቲያን ፡ ሥራ ፡ የተያዘበት ፡ ሴማዊ ፡ የኾነው ፡ የግእዝ ፡ ቋ
ንቋ ፡ እጅግ ፡ የተጣራ ፡ በመኾኑ ፣ ለግሪክና ፡ ለላቲን ፡ ቋ
ንቋ ፡ ተወዳዳሪ ፡ ሊኾን ፡ ይቃጣዋል ። ይህን ፡ የመሰለ ፡ ቋ
ንቋ ፡ እያለው ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ላለው ፡ ጉዳይ ፡ ለምን ፡ በ
ግሪክ ፡ ይጽፋል? የዚህ ፡ ምክንያቱ ፡ እስኪገለጥ ፡ ድረስ ፡ ከ
ዚህ ፡ በላይ ፡ የተነገረው ፡ አሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ላይባል
ነው ። በርሱ ፡ ፈንታም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣውን ፡
አሳብ ፡ መበገር ፡ ይቻላል ። የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ የጽሕፈ
ት ፡ ቋንቋው ፡ ፊት ፣ ሳባ ፡ ቀጥሎ ፣ ግእዝ ፡ ኑርዋል ። የ
ግሪክ ፡ ቋንቋ ፡ ከእስክንድር ፡ ጀምሮ ፡ ሮማዊያን ፡ ግብጽን
እስከያዙቦትና ፡ ከዚያም ፡ በኋላ ፡ እስከብዙ ፡ ዘመን ፡ ለግ
ብጽና ፡ ለታናሽ ፡ እስያ ፡ ሕዝብ ፡ ዋና ፡ ቋንቋ ፡ ኹኖ ፡ ስለ
ነበር ፣ ለኢትዮጵያ ፡ ደግሞ ፡ ከሠለጠነው ፡ ዓለም ፡ ጋር ፡
መገናኛ ፡ ቋንቋ ፡ ኹኖላት ፣ የደብዳቤና ፡ ዐላፊ ፡ አግዳሚ

ከሚያየው ፡ ሐውልትዋ ፣ ባሕር ፣ ተሻግሮ ፣ ለሚገበያየበት ገንዘብዋ ፡ ይህንንም ፡ ለመሰለ ፡ ልዩ ፡ ጉዳይ ፡ የጽሕፈት ፡ ቋንቋዋ ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ።

በኢትዮጵያ ፡ ከ፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተምሕረት ፡ በፊት(ይህ ፡ ማለት ፡ ወንጌል ፡ ባገሩ ፡ ሳይሰበክ) ፡ በሳባ ፡ ኾነ ፡ በግሪክ ፡ በግእዝ ፡ ኾነ ፡ በሌላ ፡ ቋንቋ ፡ የተጻፈ ፡ መጽሐፍ ፡ ኑሮ ፡ እንደኾነ ፡ ወሬው ፡ ከኛ ፡ አልደረሰም ። ዛሬ በእጃችን ፡ ያሉት ፡ መጻሕፍት ፡ ከ፬ኛው ፡ እስከ ፡ ሸህ፷፻ኛው ፡ ዓ.ም ፡ በግእዝ ፣ ከዚያ ፡ እስከዛሬ ፡ በግእዝና ፡ በዐማርኛ ፡ የተጻፉ ፡ ናቸው ። ግእዝ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ መኾኑን ከዚህ ፡ በፊት ፡ አመልክተናል ። ከዐረብ ፡ በስተደቡብ ፡ ከነበሩት ፡ ሴማዊያን ፡ ያንዱ ፡ ነገድ ፡ ቋንቋ ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ይባላል ። ምናልባትም ፡ ከዚህ ፡ ነገድ ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ዛሬ ፡ አጋሜ ፡ በምንለው ፡ አውራጃ ፡ ይኖር ፡ ኑርዋል ። ድንገት ፡ ደግሞ ፡ ከትግሬ ፡ አውራጃ ፡ ካሉት ፡ ነገዶች ፡ አንዳንዶቹ ፡ ይኒጋገሩበት ፡ ኑረው ፡ ይኾናል ። በኢትዮጵያ ፡ ያሉት ፡ የሴም ፡ ቋንቋዎች(ትግርኛ ፡ ትግረ ፡ ዐማርኛ) ፡ ከርሱ የመጡ ፡ ናቸው ፡ የሚሉ ፡ ሊቃውንት ፡ አሉ ። ይህን ፡ አሳብ ፡ የማይቀበሉ ፡ በዚህ ፡ ፈንታም ፣ ከዐረብ ፡ በስተደቡብ ሲኖሩ ፡ ከነበሩት ፡ የሴም ፡ ነገዶች ፣ አንዳንዶቹ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲመጡ ፣ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ ኑርዋቸው ፡ የእያንዳንዱ ፡ ነገድ ፡ ቋንቋ ፡ ራሱን ፡ እንደቻለ ፣ በኾነለት ፡ መጠን ፡ እየደረጀ ፡ ኪደዋል ፡ እንጂ ፣ ግእዝ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላለው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሴም ፡ ቋንቋ ፡ አባቱ ፡ አይደለም ፡ የሚሉ ፡ አሉ ።

በግእዝ ፡ ከተጻፉት ፡ በብዙ ፡ ሸህ ፡ ከሚቆጠሩት መጻሕፍቶቻችን ፣ ጥቂቶች ፡ ሲቀሩ ፣ ኹሉም ፡ ከክርስቲያናዊ ፡ ግሪክና ፡ ዐረብ ፡ ከሌላም ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጎሙ ፡ ና

ቸው ። ደግሞም ፡ የዓለምንና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ከሚ
ነግሩት ፡ ከጥቂቶቹ ፡ በቀር ፡ ኹሉም ፡ የሃይማኖት ፡ መጻሕ
ፍት ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ የኢትዮጵያዊነታችንን ፡ አሳብ ፡ የ
ሚገልጥ ፡ አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ አይገኝባቸውም ። ዋናው ፡
መጽሐፋችን ፡ ‘መጽሐፍ ፡ ቅዱስ’ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ብ
ሉይና ፡ ሐዲስ ፡ እግዚአብሔር ፡ በዓለምና ፡ በእስራኤል ፡ ላ
ይ ፡ የሠራውና ፡ የሚሠራውን ፡ እስራኤላዊያን ፡ በታያቸው
ዐይነት ፡ የሚገልጽ ፡ መጽሐፍ ፡ መኾኑን ፣ ኹሉም ፡ ያው
ቀዋል ። ምስጋና ፡ ለዚህ ፡ መጽሐፍ ፣ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፣
በሃይማኖትና ፡ በምግባር ፡ ከፍ ፡ ካለ ፡ ደረጃ ፡ ደርሶ ፡ በያዘ
ው ፡ መንገድ ፡ እየገፋበት ፡ እንዲኼድ ፡ ብርቱ ፡ ጎይል ፡
ተሰጥቶታል ። ደግሞም ፡ የግእዝ ፡ ቋንቋ ፣ መጽሐፍ ፡ ቅ
ዱስ ፡ ወዳገራችን ፡ ሳይመጣ ፡ ገና ፡ ፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ራሱ
ን ፡ የቻለ ፡ እንደነበረ ፡ በሐተታ ፡ ስንኳ ፡ ብንረዳው ፣ የግእ
ዝ ፡ ቋንቋ ፡ ጽሑፍ ፡ ምስክሩ ፡ ባላባቶቹ ፡ የጻፉት ፡ መጽ
ሐፍ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ የሌሎች ፡
መጻሕፍት ፡ ትርጉም ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የሠለጠነ ፡ ሕ
ዝብ ፡ ለቋንቋው ፣ ለሰዋሰው ፡ ማስረጃ ፡ ባላባቶቹ ፡ የጻፉ
ትን ፡ ሲጠቅስ ፣ ግእዝ ፡ ለሰዋሰው ፡ ማስረጃ ፡ የሚጠቅስ ፣
ከባድ ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጎሙትን ፡ መጻሕፍት ፡ ነው ። በ
ግእዝ ፡ ከጻፉት ፡ ካገራችን ፡ ደራሲያን ፡ ይቅርና ፡ በአሳብ ፡
በአጻጻፍ ፡ ስንኳ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ ሳይ
ከተሉ ፡ የጻፉ ፡ የሚገኙ ፡ አይመስለኝም ። ይህም ፡ ልምድ
የሃይማኖት ፡ አሳባቸውን ፡ በሚገልጹበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ሳይ
ኾን ፡ ስለአገራችን ፡ ታሪክና ፡ ማናቸውንም ፡ ጉዳይ ፡ በሚ
ጽፉበት ፡ ጊዜ ፡ ጭምር ፡ ነው ። ይህም ፡ የአጻጻፍ ፡ አካሄድ
ድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገንዘብ ፡ ካደረገችው ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱ
ስ ፡ አሳብ ፡ ጋር ፡ የተስማማ ፡ ንግግር ፡ ለማምጣት ፡ የተ

መቸ ፡ ከመኾኑ ፡ በላይ ፣ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ሳንቀበል ፡
ከነበረብን ፡ አሕዛባዊ ፡ ከኾነ ፡ ምሳሌና ፡ ንግግር ፡ አርቆናል ።
ይኹን ፡ እንጂ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የኾነ ፡ አሳብ ፣ ኢትዮጵያዊ
በኾነ ፡ ንግግር ፡ የመግለጹ ፡ ዕድል ፡ ለግእዝ ፡ ቀርቶ ፡ ላ
ማርኛ ፡ ኹንዋል ።

ዛሬ ፡ ዘመን ፡ በግእዝ ፡ እግር ፡ ተተክቶ ፣ የመን
ግሥትና ፡ የሕዝብ ፡ ጉዳይ ፡ የሚሠራበት ፡ የዐማርኛ ፡ ቋን
ቋ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በዐማርኛ ፡ መጻፍ ፡ ከዝ
መረ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ኹኖታል ። ዐማርኛ ፡ ከዚ
ያ ፡ ጀምሮ ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ አካሄድ ፡ በፎት
ዘመን ፡ ቢከፍሉት ፡ ይኾናል ።

፳ኛውን ፡ ዘመን ፣ ዐምደጽዮን ፡ ፲፫፻፴፮-፲፭፻፶፱(1344-1607)
፳ኛውን ፡ ዘመን ፣ ሱስንዮስ ፡ ፲፭፻፶፱-፲፮፻፵፮ (1607-1655)
፫ኛውን ፡ ዘመን ፣ ቴዎድሮስ ፡ ፲፰፻፵፮-፲፱፻፴፫(1855-1941)
ቢሉት ፡ ይኾናል ።

ባ፳ኛው ፡ ዘመን ፡ በዐማርኛ ፡ የተጻፈው ፡ ሥራ ፡
እጅግ ፡ ጥቂት ፡ ነው ። የተጻፈውም ፡ ላንዳንድ ፡ ነገሥታት
ምስጋና ፡ ደራሲው ፡ ካልታወቀ ፡ የተገጠመ ፡ ቅኔ ፡ ነው ።
ቅኔውም ፡ በዘመናት ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ቋንቋ ፡ እንደምን ፡
ኹኖ ፡ እየተለዋወጠ ፡ ለመኼዱ ፡ ዋና ፡ ምስክር ፡ ከመኾኑ
በላይ ፣ በዚያ ፡ ዘመን ፡ የነገሥታቱ ፡ ሥልጣንና ፡ የተዘረጋ
በት ፡ የሰፊው ፡ አገር ፡ ኹኔታ ፡ እንዴት ፡ እንደነበረ ፣ ለታ
ሪክና ፡ ለገጥራፊም ፡ ማስረጃ ፡ ለመኾን ፡ ይረዳል ። ዐማር
ኛው ፡ ዛሬ ፡ ዘመን ፡ የማንናገርበትና ፡ የማንጽፈው ፣ ለማ
ስተዋሉም ፡ የሚያስቸግረንና ፡ የሰዋሰው ፡ አካሄድ ፡ የተለ
ዋወጠ ፡ ብዙ ፡ ቃልና ፡ አገባብ ፡ አለበት ። እርሱን ፡ የመሰ
ለ ፡ ዐማርኛም ፡ በየዘመኑ ፡ እየተጻፈ ፡ ምናልባት ፡ እስከ ፡
፲፭፻፶፱-፲፮፻፵፮ ፡ ድርሶ ፡ ይኾናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከ፲፭፻፶፭ ፡ እስከ ፡ ፲፭፻፺፱(1563-1607) ፡ በዐማርኛ ፡ የተጻፈ ፡ ምስክር ፡ አይገኝም ፤ ቢገኝም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ያመለከቱኩትን ፡ የመሰለ ፡ ግጥም ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

ከ፲፭፻፺ኛው ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ እስላምና ፡ ዐማራው ፡ ወገን ፡ ለይቶ ፡ ዐልጋ ፡ ለመያዝ ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ ሲዋጋ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ቱርኮችና ፡ ፖርቹጋሎች ፡ በኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ሥልጣናቸውን ፡ ለመዘርጋት ፡ ይፈካከሩ ፡ ነበር ። ቱርኮች ፡ በኤርትራ ፡ ዙሪያ ፡ ላለው ፡ ፖለቲካቸው ፡ የኢትዮጵያን ፡ እስላም ፡ ሲረዱ ፡ ክርስቲያኑ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተመንግሥት ፡ የፖርቱጋልን ፡ ዕርዳታ ፡ መለመን ፡ ግድ ፡ ኾነበት ። ጀግንነታቸው ፡ የሚመስገን ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ያኻል ፡ ጠመንጃ ፡ የያዙ ፡ ፖርቱጋሎች ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ መጥተው ፡ በተዋጉበት ፡ ጊዜ ፡ ድል ለክርስቲያኑ ፡ ወገን ፡ ኾነ ። የፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋር ፡ ግኑኝነት ፡ ሲዝምር ፡ ያገሩ ፡ ካህናት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ለማስተማር ፡ እንዲፈቀድላቸው ፡ ተነጋግሮ ነበርና ፡ በስምምነታቸው ፡ የካቶሊክ ፡ ካህናት ፡ በኢትዮጵያ ማስተማር ፡ ዝግጁ ። የሚያስተምሩበትና ፡ የሚጽፉበት ፡ ቋንቋ ፡ ዐማርኛ ፡ ነበርና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተክህነት ፡ ደግሞ ፡ ሕዝቡ ፡ ካቶሊክ ፡ እንዳይኾንበት ፡ ግእዝን ፡ ሳይተው በዐማርኛ ፡ መተርጎምና ፡ መጻፍ ፡ ዝግጁ ። በዚያው ፡ ዘመን ፡ ለመጻሕፍት ፡ ትርጉምና ፡ ለስብከት ፡ የተጀመረው ዐማርኛ ፡ ገና ፡ ከግእዝ ፡ ነጻ ፡ ያልወጣ ፡ አንዳንዱም ፡ ንግግር ፡ ግእዝ ፡ ላልተማረ ፡ ሰው ፡ በፍጹም ፡ የማይሰማ ፡ ነበር ። እንደዚሁኛው ፡ ኹሉ ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ ሲጻፍ ፡ የነበረው ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ግእዝ ፡ ዐማርኛ ፡ ቅልቅል ፡ ነበር ። ያም ፡ ኹሉ ፡ ኹኖ ፡ እንዲያስተምሩ ፡ ለውጭ ፡ አገር ፡ ሕዝብ ፡ የሚተርፍ ፡ ካገራችን ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳ

ድር ፡ በታሪክ ፡ ዐማርኛ ፡ የተጻፈ ፡ መጽሐፍ ፡ ለማግኘት
ችግር ፡ ነው ። መጻሕፍቱ ፡ የፈጸሙት ፡ ጉዳይ ፡ በሕዝቡ
ላይ ፡ ከመጣበት ፡ ከሃይማኖት ፡ ተወዳዳሪ ፡ መከላከልና ፡
የባላገር ፡ ቋንቋ ፡ የነበረውን ፡ ዐማርኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ ለ
ማስያዝ ፡ መዝገመራቸው ፡ ነው ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ደራ
ሲው ፡ ወይም ፡ ተርጓሚው ፡ ለትሕትና ፡ ሲል ፡ ስሙን ፡ አ
ያመለክትም ፡ ነበርና ፡ የመጻሕፍቱን ፡ ፍሬነገር ፡ መዘርዘር
ደራሲው ፡ ወይም ፡ ተርጓሚው ፡ ማን ፡ እንደነበር ፡ መርም
ሮ ፡ የሕይወቱን ፡ ታሪክ ፡ ማመልከት ፡ አስፈላጊ ፡ ኹኖ ፡ ስ
ላልታየን ፡ ትተንዋል ።

ዐማርኛ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ባመለከትነው ፡ አኳኋን
ሲጎላደፍ ፡ ቆይቶ ፡ ፫ኛ ፡ ብለን ፡ ወደሰየምነው ፡ ዘመን ፡ ይ
ደርሳል ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ፪ኛ ፡ ብለን ፡ ከሠየምነው ፡ አካ
ኼድ ፡ በጭራሽ ፡ ነጻ ፡ ወጥቶ ፡ ደራሲ ፡ የኾነ ፡ ኹሉ ፡ ግእ
ዝ ፡ ባልተቀላቀለበት ፡ ዐማርኛ ፡ ብቻ ፡ መጻፍ ፡ የገመረ
አኹን ፡ በቅርቡ ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ ፩ ፡ ጎይለሥላ
ሴ ፡ ዘመን ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ፊተኛ ፡ ኹኖ ፡ ንጹሕ ፡ በ
ኾነ ፡ ዐማርኛ ፡ የተጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ የዐጤ ፡ ቴዎድሮስ
(፲፰፻፵፮ - ፲፰፻፷(1855 - 1868) ፡ ታሪክ ፡ ነው ። ደራሲው ፡
ያጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ጸሓፊ ፡ ትእዛዝ ፡ ከከቃ ፡ ዘኑብ ፡ የተባለ
ው ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ነው ። የሞተበትን ፡ ዘመን ፡ ማወቅ ፡ አ
ልተቻለኝም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ባ፲፰፻፹ ፡ ዓ.ም ፡ ግድም ፡ ትግ
ሬ ፡ ኹኖ ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ጋር ፡ ሲጻጻፍ ፡ እንደነበር
እርግጥ ፡ ነው ። እንደዚሁው ፡ ኹሉ ፡ ዓጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡
ዘመን ፡ የነበረ ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ከከቃ ፡ ወጪዲማይያም ፡ ዐ
ጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ታሪካቸውን ፡ በዐማርኛ

ጽፈዋል ። ኹለቱም ፡ ባለታሪኮች ፡ የሚመሰገኑበት ፡ ፊተኞች ፡ ኹነው ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ አጣርተው ፡ በዐማርኛ ፡ መጻፋቸው ፡ ነው ፤ ቃል ፡ ለማሳመር ፡ ስንኳ ፡ ባይጣጣሩ ፣ ግእዝ ፡ ሳይጎትታቸው ፡ ዐማርኛን ፡ ራሱን ፡ እያስቻሉ ፣ ከተፈጥሮ ፡ በተቀበለው ፡ ጠባዩ ፡ አስኪደውታል ። ዐጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ አእምሯቸው ፡ በትክክል ፡ ባልሠራበት ፡ ሰዓት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ያወረዱት ፡ ጭካኔ ፣ ስላሠቃያቸው ፡ ከ፲፮፻፲፪(1800) ፡ ዓ.ም ፡ ጀምራ ፡ በብዙ ፡ መሳፍንት ፡ ስትገዛ ፡ ለነበረችው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባንድ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ እንድትስተዳደር ፡ በእርሻና ፡ በንግድ ፣ በትምህርትና ፡ በአድሚኒስትሬሲዎንም ፡ እንድትሻሻል ፡ የነበረባቸውን ፡ ድካም ፣ ይኸውም ፡ ሥራ ፡ ጀማሪው ፡ እርሳቸው ፡ ኹነው ፣ ለወደፊት ሊከታተሉት ፡ የሚገባ ፡ ሰፊ ፡ ፕሮግራም ፡ መኾኑን ፡ ባለታሪኮቹ ፡ በሚገባ ፡ መጠን ፡ አልተገነዘቡትም ። ስለዚህም ፡ ካጻጻፋቸው ፡ ላይ ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ አላጎሉትም ። ግን ደግሞ ፡ በሰላም ፡ መኖርን ፡ ልምድ ፡ አድርጎ ፡ የኖረ ፡ ሕዝብ ፡ ሳያስበው ፡ እንደመብረቅ ፡ መዓት ፡ ያወረደበትን ፡ ንጉሥ ፡ ደግነቱንና ፡ ጨካኝነቱን ፡ ለማመዛዘን ፡ ባይችል ፡ አይፈረድበትም ።

የተወለደበትንና ፡ የሞተበትን ፡ ዘመን ፡ ለማወቅ ያልተቻለ ፡ ከከቃ ፡ ዘወኔድ ፡ ባ፲፰፻፺፩(1899)ዓ.ም ፡ አቅራቢያ ፡ ‘ፊተኛይቱና ፡ ኋለኛይቱ ፡ ኢትዮጵያ’ ፡ ብሎ ፡ ሰይሞ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በግእዝና ፡ በዐማርኛ ፡ ታሪክ ፡ ከጻፉት ፡ ደራሲዎቻችን ፡ በተለየ ፡ አስተያየት ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ ኹኔታ ጽፍዋል ።

ክዳ ፡ ዐጽሜ(ተ፲፱፻፺/1914) ፡ የሸዋ ፡ ሰው ፡ ናቸው ፤ ስለጋሎች ፡ የጻፉት ፡ ታሪክ ፡ እንግዲህ ፡ ወደአርባ ፡ ዓመቱ ፡ ተቃርቦታል ። ጋሎች ፡ ወደኢትዮጵያ ፡ የመጡበት

ትን ፡ ዘመንና ፡ አኳኋናቸውን ፡ ለመግለጥ ፡ በብዙው ፡ ተጣጥረውበታል ። አፈታሪኩን ፡ በብዙ ፡ ሥፍራ ፡ አጣርተው ታል ። ደግሞም ፡ በጸፋበት ፡ ዘመን ፡ የኤውሮጳ ፡ ሊቃውንት ፡ ስለጋሎቶች ፡ ታሪክ ፡ ማጣራት ፡ የጀመሩትን ፡ አንዳንድ ጊዜ ፡ መሠረት ፡ አድርገውታል ። ከኤውሮጳ ፡ ትምርት ፡ ቤት ፡ በጣም ፡ ርቆ ፡ ለሚኖር ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ ከርሳቸው ፡ በበለጠ ፡ አገላለጥ ፡ መጻፍ ፡ ይገባው ፡ ነበር ፡ ለማለት ፡ አይቻልምና ፡ ካገላለጣቸው ፡ አንዳንዱ ፡ ትክክለኛ ፡ ኹኖ ፡ ስንኳ ፡ ባይታይ ፡ የመጽሐፋቸው ፡ ረዳትነት የማይካድ ፡ ነው ። በካቶሊክ ፡ ሃይማኖት ፡ ያዲሱ ፡ ትውልድ ፡ ዘመን ፡ ሰው ፡ ስለነበሩ ፡ ለሃይማኖታቸው ፡ የነበረባቸው ፡ ቅንዓት ፡ በኦርቶዶክሳዊው ፡ ወገን ፡ ላይ ፡ ምክንያት ፡ ባገኙ ፡ ቁጥር ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ የተግሣጽ ፡ ቃል ፡ አስጽፍቸዋል ። አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ታሪኩ ፡ መንገድ ፡ ላይሰጣቸው ፡ በኦርቶዶክሳዊያን ፡ ላይ ፡ የኃይል ፡ ቃል ፡ ለመጻፍ ፡ ምክንያቱን ፡ በግድ ፡ ፈልገው ፡ ያመጡት ፡ ይመስላል ። ከዚህ ፡ በቀር ፡ ባገራችን ፡ በነበሩበት ፡ ዘመን ፡ የባለታሪክ ፡ ስም ፡ የተገባቸው ፡ ደራሲ ፡ ናቸው ።

ከከቃ ፡ ታዋ ፡ (... 1924) ፡ በጌምድሬ ፡ ናቸው ። በኢትዮጵያ ፡ ትምርት ፡ ተምረው ፡ የጨረሱትን ፡ ስንኳ ፡ ለማወቅ ፡ ባይቻል ፡ የስብከትና ፡ የድርሰት ፡ ስጦታ ፡ እንደነበራቸው ፡ የታተሙትና ፡ ያልታተሙት ፡ መጻሕፍቶቻቸው ፡ ይመሰክሩላቸዋል ። እርሳቸውም ፡ ለፕሮቴስታንት ሃይማኖት ፡ ዐዲስ ፡ ምእመን ፡ ነበሩና ፡ የያዙትን ፡ ሃይማኖት ፡ እውነተኛነት ፡ ለማስረዳት ፡ ‘መዝገበ ፡ ቃላት’ ፡ የሚባል ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፈዋል ። በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ጦርነት ፡ ያነሡበት ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጋራ ፡ የማይሰማማ ፡ ኹኖ

የታያቸውን ፣ ሲወርድ ፡ ሲወረድ ፡ የመጣውን ፡ ባገራችን
ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ባህል ፡ እንደዚህኛውም ፡ ኹ
ሉ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ በፕሮተስታንት ፡ አካሄድ ፡ ባልተ
መለከተ ፡ ሊቅና ፡ አዋልድ(አፖስቶሎ) ፡ በምንላቸው ፡ መጻ
ሕፍት ፡ ላይ ፡ ነው ። በመዝገበ ፡ ቃላቱ ፡ እንደአቶ ፡ ዐጽ
ሜ ፡ ያለ ፡ የዘለፋ ፡ ቃል ፡ የለበትም ። ቢኖርም ፡ መጽሐፉ
የተጻፈ ፡ ለታሪክ ፡ ሳይኾን ፡ ለሃይማኖት ፡ ማስረጃ ፡ ነውና ፡
ሥፍራው ፡ ነው ፡ ያሰኛል ። መጽሐፉ ፡ ስንኳ ፡ በአርቶዶክሳ
ዊያን ፡ ላይ ፡ ቢጻፍ ፡ ንግግሩ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ሰው ፡
የማያስቀይም ፡ የሊቅ ፡ አነጋገርና ፡ ስለሃይማኖት ፡ ክርክር
ለሚጽፍ ፡ ሰው ፡ አብነት ፡ የሚኾን ፡ ነው ።

አለቃ ፡ ታየ ፡ ከጥንት ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፲(1918) ፡ ያለ
ውን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ጽፈዋል ። መጽሐፉ ፡ ባለመታ
ተሙ ፡ ከጥቂቶች ፡ ሊቃውንት ፡ በቀር ፡ የመረመረው ፡ የ
ለም ። መዝገበ ፡ ቃላትና ፡ ይህ ፡ ታሪክ ፡ ጠላት ፡ አገራችን
ን ፡ ከወረረው ፡ ወዲህ(፲፱፻፳፰-፲፱፻፴፫/1936-1941) ፡ የደ
ረሱበት ፡ አልታወቀም ።

ሕዝቡ ፡ የሚያነበው ፡ አለቃ ፡ ታየ ፡ ስለኢትዮጵያ
ሕዝብ ፡ ከብዙው ፡ በጥቂቱ ፡ የጻፉትን ፡ ነው ። በዚህ ፡ መ
ጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ የሚከታተሉት ፡ ፩
ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ፪ኛ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለታሪክ ፡ የ
ሚናገሩትን ፡ መጻሕፍትና ፡ ከኹሉ ፡ ይልቅ ፡ ከብረነገሥት
ን ፡ ፫ኛ ፡ የግሪክን ፡ የላቲንን ፡ የዐረብን ፡ ሊቃውንት ፡ ፬
ኛ ፡ በዛሬ ፡ ዘመን ፡ በኤውሮጳ ፡ የተጻፉትን ፡ ነው ። መጽ
ሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ የቀድሞ ፡ ሰዎች ፡ ባስተዋሉት ፡ መንገድ ፡
ስለተከተሉት ፡ መንፈሳዊውን ፡ እንጂ ፡ ታሪካዊውን ፡ ጥቅ
ሙን ፡ በጭራሽ ፡ አላገኙትም ። እንደዚሁ ፡ ኹሉ ፡ ከብረነገ
ሥታችንና ፡ የቀሩትን ፡ የኢትዮጵያን ፡ መጻሕፍት ፡ የግሪክ

ንና ፡ የላቲንን ፡ የዐረብንም ፡ መጻሕፍት ፡ ከኹለት ፡ መቶ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ የኤውሮጳ ፡ ሊቃውንት ፡ አጣርተው ፡ የደረሱበት ፡ ፍጻሜ ፡ ከነወሬው ፡ ሳይደርስላቸው ፡ ቀርቶ ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ ተከታትለውታል ። በቅርብ ፡ ዘመንና ፡ ዛሬውኑ በኤውሮጳ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ መሠረት ፡ ባለው ፡ አካሄድ ፡ የገለጡትን ፡ ሊቃውንት ፡ ግን ፡ ያንዳንዶቹን ፡ ስንኳ ፡ ስማቸውን ፡ ቢጠሩ ፡ ከነዚህ ፡ ሊቃውንት ፡ አሳብ ፡ አንድዋ ፡ ከጆሮዋቸው ፡ እንዳልደረሰች ፡ መጽሐፋቸው ፡ ድንቀኛ ፡ አድርጎ ፡ ይመሰክራል ። በሊቃውንቶቹ ፡ ፈንታ ፡ የታሪክ ፡ ሊቃውንት ፡ መስለዋቸው ፡ ከኤውሮጳ ፡ ከዲፕሎማሲና ፡ ከጋዜጣ ፡ መልእክተኞች ፡ ያንዳንዱን ፡ አሳብ ፡ ተከትለዋል ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ቢኾን ፡ በሃይማኖት ፡ እንዳደረጉት ፡ በታሪክ እውነት ፡ ኹኖ ፡ በታያቸው ፡ አሳብ ፡ አንዳች ፡ ሥጋት ፡ ሳይድርባቸው ፡ በቅንነት ፡ አሳባቸውን ፡ ያስታወቁ ፡ ሰው ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ኅሊናቸው ፡ የተረዳውን ፡ የሚቃወም ታሪክ ፡ ሲገጥማቸው ፡ ባንደበታቸው ፡ ጥራት ፡ መጠን ፡ ማስረጃ ፡ መስጠትን ፡ ያክል ፡ ‘የልጆች ፡ ጨዋታ ፡ የባልቴት ተረት’ ፡ እያሉ ፡ አልፈውታል ። እንዲህ ፡ ከሚሉት ፡ አብዛኛውንም ፡ ተረት ፡ ነው ፡ ቢሉት ፡ የተገባ ፡ ነው ። ነገርግን የሚናገርና ፡ የሚጽፍ ፡ ሰው ፡ የማይስማማውን ፡ አሳብ ፡ ተረት ፡ እያለ ፡ ቢኾኑ ፡ ሰሚና ፡ አንባቢ ፡ ደግሞ ፡ ማፍረሻውን ፡ አስረዳን ፡ ማለት ፡ እንዳለባቸው ፡ አለመዘንጋት ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ በታሪክ ፡ ጻፊ ፡ እውነት ፡ ኹኖ ፡ ከሚታየው ፡ አንዳንድ ፡ ለሰሚው ፡ ግራ ፡ ኹኖ ፡ የሚታየው ፡ ይኖር ይኾናል ። ባለታሪክ ፡ በእንዲህ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ የሚመታውን ፡ መላ ፡ ወይም ፡ ታሪኩን ፡ የሚመሠርትበትን ፡ ማስረጃ ፡ ማመልከት ፡ ዋና ፡ ሥራው ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ፈንታ ፡ አለቃ ፡ ታየና ፡ እስከዛሬ ፡ ከተነሡት ፡ ታሪክ ፡ ጻፎች ፡ አንዳን

ይቼ ፣ አንባቢው ፡ ባይረዳው ፡ እነርሱ ፡ ለብቻቸው ፡ የተረዱትን ፡ ‘እንደሃይማኖት ፡ ተቀበሉ!’ ፡ ያልተረዱትን ፡ አሳብ ‘እኛ ፡ ተረት ፡ ካልነው ፡ አትቀበሉት!’ ፡ ብለው ፡ የሚያዙኩትን ፡ ይታዩናል ። አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ማስረጃ ፡ ብለው ፡ የሚያመጡት ፡ ንግግር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልኩት የታሪክን ፡ አካሄድ ፡ ያጣሩትን ፡ ሊቃውንት ፡ ሥራ ፡ ዘረው ፡ እንዳላዩት ፡ ንግግራቸው ፡ ያስረዳል ። ይኸን ፡ እንጂ የመጽሐፍ ፡ አካሄድና ፡ መልክ ፡ ላለው ፡ ሥራቸው ፡ ለመጽሐፍ ፡ አጻጻፍ ፡ ንድፍ ፡ በመስጠታቸው ፡ ለአለቃ ፡ ታየና በዚህ ፡ ስማቸውን ፡ ለማነሣቸው ፡ ደራሲያን ፡ ኹሉ ፡ ያገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ባለወረታቸው ፡ ነው ።

አለቃ ፡ ታየ ፡ ወደኤውሮጳ ፡ እየተሻገሩ ፣ ባገራቸውም ፡ ከሕዝባቸው ፡ ማክል ፡ ኹነው ፡ ሲጽፉና ፡ ሲያስተምሩ ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፣ ፊት ፡ ኤውሮጳ ፡ ኋላም ፡ ኢትዮጵያ ፡ ኹነው ፡ ላማርኛ ፡ አጻጻፍና ፡ ንግግር ፡ ብዙ ፡ ትጋት ያላዩ ፡ ፕሮፌሰር ፡ ካሏቸው ፡ ገብረዓብ ፡ ነበረ ። በወጣትነታቸው ፡ ለትምርት ፡ ወደኤውሮጳ ፡ በመገኘታቸው ፣ በነገር ፡ አስተያየትም ፡ መልክ ፡ ባለው ፡ ንግግር ፡ አሳብን ፡ በጽሕፈት ፡ በመግለጥ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ያላቸው ፡ ደራሲ ፡ ነበሩ ። የሕይወታቸው ፡ ታሪክ ፡ ግን ፡ እጅግ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። የዛሬ ፡ ሂደታት ፡ አቅራቢያ ፡ ዕድለኛ ፡ ኹነው ፡ ከጃንሆይ ፡ ፀጤ ፡ ምኒልክ ፡ ተመርጠው ፡ ለትምርት ፡ ወደኤውሮጳ ፡ ተላኩ ። የጣሊያን ፡ የጦርአለቃ ፡ ባራቲካሪ ፡ ፲፰፻፹፰/1896 መልሶ ፡ ወደሮማ ፡ እስኪልካቸው ፡ ድረስ ፣ ከኢትዮጵያ ፡ ጠላት ፡ ጋር ፡ ተሰልፈው ፡ ፀዲግራት ፡ ድረስ ፡ መጡ ። ኢትዮጵያ ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ሳትረሳ ፣ ይቅርታ ፡ አድርጋ ፡ በልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ፀልጋ ፡ ወራሽነት ፡ ጊዜ ፡ ለትልቅ ፡ ሥራ ፡ አጨነቀው ። ለዚህ ፡ ወረታ ፡ ወጣቱን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ፀልጋ

ወራሽ ፡ ልጅ ፡ ኢያሱን ፡ በሚያምር ፡ ንግግር ፡ በማሞገስ ፡
 ደስታቸውን ፡ ገለጡ ። በውነትም ፡ ልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ባልኾኑ
 ካጤ ፡ ምኒልክ ፡ ጋራ ፡ የሠሩት ፡ መሳፍንትና ፡ መኪንንት
 ኹሉ ፡ ተቀይመዋቸው ፡ ነበርና ፡ አሳባቸው ፡ የነበረ ፡ በቤተ
 መንግሥት ፡ ሥራ ፡ ለማስያዝ ፡ ይቅርና ፡ የኢትዮጵያን ፡
 መሬት ፡ እንዳይረግጡ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ። የኢትዮጵያ ፡
 ባላባቶች ፡ የልጅ ፡ ኢያሱ ፡ ሥራ ፡ አጀማመር ፡ ስለኢትዮ
 ጵያ ፡ ነጻነት ፡ ብዙ ፡ የሚያሠጋ ፡ ኹኖ ፡ ታይቶቸው ፡ ሥ
 ልጣናቸውን ፡ እንዲያስረክቡ ፡ ባስገደዋቸው ፡ ጊዜ ፡ ፕሮ
 ፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ከዚያ ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ አብልጠው ፡ ለኢ
 ትዮጵያ ፡ የተቈረቆሩ ፡ መኾናቸውን ፡ ለማስረዳት ፡ የሚያ
 ምረውን ፡ ግጥማቸውን ፡ የልጅ ፡ ኢያሱ ፡ መስደቢያ ፡ በማ
 ድረጋቸው ፡ አበላሹት ። እንኳን ፡ ይህን ፡ ከጠላት ፡ ጋር ፡
 አገራቸውን ፡ ሊወጉ ፡ የተሰለፉትን ፡ በደል ፡ የቤተመንግሥ
 ት ፡ አስተዳደሮች ፡ ትተውላቸው ፡ ነበርና ፡ አኹንም ፡ ንግ
 ሥት ፡ ዘውዲቱና ፡ ጃንሆይ ፡ ጆ ፡ ኅይለሥላሴ ፡ ዐልጋ ፡ ወ
 ራሽ ፡ ኹነው ፡ የመንግሥቱን ፡ ሥራ ፡ ሲያካሂዱበት ፡ በነበ
 ረ ፡ ጊዜ ፡ ከፍተኛ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ተቀበሉ ፤ ከቶ
 ውንም ፡ በሚኒስትርነት ፡ ሥራ ፡ ወደሮም ፡ ተላኩ ። ጠላት
 አገራችንን ፡ ሲያጠፋት ፡ አኹንም ፡ ተመልሰው ፡ ለጣልያን
 ዋና ፡ ሠራተኛ ፡ ኾኑለት ፤ አገርን ፡ ለያዘ ፡ ጠላት ፡ ሳያስፈ
 ልግ ፡ ማገልገል ፡ እንኳ ፡ ከመነቀፍ ፡ ቢያደርስ ፡ ይህ ፡ አ
 ልበቃ ፡ ብሎ ፡ ለጠላት ፡ ታማኝነታቸውን ፡ ለመግለጥ ፡ አ
 ኹንም ፡ ስላገሩ ፡ በሚከላከለው ፡ ላይ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ
 ጀምሮ ፡ እስከተራው ፡ አርበኛ ፡ ድረስ ፡ የማይጠጋውና ፡ ያ
 ልኾነ ፡ ቃል ፡ በመጻፍ ፡ ብዕራቸውን ፡ አበላሹ ። ተራ ፡ ጸ
 ሓፊ ፡ በኾኑ ፡ የሚያሳዝነውን ፡ የሕይወታቸውን ፡ ታሪክ ፡ ሳ
 ላነሣው ፡ በቀረኹ ፤ ነገርግን ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ እኛ

ላለንበት ፡ ትውልድ ፡ ዋና ፡ ደራሲው ፡ ናቸውና ፡ ለሰው ፡
ከደራሲነቱ ፡ ይልቅ ፡ ስሙንና ፡ ክብሩን ፡ በመጠበቅ ፡ ከኹ
ሉ ፡ የበለጠ ፡ አክሊል ፡ እንደሚገባው ፡ ማስታወስ ፡ ግድ ፡
ይለናል ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ባማርኛ ፡ ከጸፍዋቸው ፡
መጻሕፍት ፡ ‘የዐጤ ፡ ምኒልክ ፡ ታሪክ’ን ፡ ‘ልብወለድ ፡ ታ
ሪክ’ ፡ ዋና ፡ ኹነት ፡ ይታያል ። የነርሱን ፡ አኳኋን ፡ ከማ
ስታወቅ ፡ በፊት ፡ የዐማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሕጉንና ፡ ሕዝቡ ፡ የ
ሚወደውን ፡ የንግግር ፡ ወይም ፡ ያጸጸፍ ፡ ዐይነት ፡ ብናመ
ለክት ፣ ከሕጉ ፡ ርቀው ፡ ዐዲስ ፡ አካሄድ ፡ የሰጡትን ፡ ደራ
ሲያንና ፡ የተለምዶውን ፡ ንግግርና ፡ አጸጸፍ ፡ ሳይለቁ ፡ ጣዕ
ም ፡ ያለበት ፡ ለማድረግ ፡ የቻሉትን ፡ ካልቻሉት ፡ ለመለየ
ት ፡ ይረዳናል ።

የዐማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ ከብዙው ፡ ሕግጋቱ ፡ አንዱ ፣
ማሰሪያ ፡ አንቀጽን ፡ ከንግግር ፡ መጨረሻ ፡ ማግባት ፡ ነው ።
ከጽሕፈት ፡ ላይ ፡ ባንድ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ ባሉ
ት ፡ ቃላት ፡ ማክል ፡ ጣልቃ ፡ እያገባ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አሳብና
ንግግር ፡ በሚጨመርበት ፡ ጊዜ ፡ ዋናውንና ፡ ጣልቃ ፡ የገባ
ውን ፡ ከውጭ ፡ ለማስተዋል ፡ እንዲመች ፡ ሊያደርጉ ፡ የቻ
ሉ ፡ ስጦታ ፡ ያላቸው ፡ ደራሲያን ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ደራሲ
ው ፡ ሙሉውን ፡ ንግግር ፡ ባማርኛ ፡ ባሕርይ ፡ በሚያስኬድ
በት ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ሰነፍ ፡ አንባቢ ፡ እንዳይታክተው ፡ ለማ
ድረግ ፡ ያሰበበት ፡ እንደኾን ፣ ንግግሩን ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡
በማሰሩ ፡ ላንባቢ ፡ መመቸቱ ፡ እርግጥ ፡ ነው ። ቢኾንም ፡
ደራሲ ፡ በፊተኛው ፡ (በረጅሙ)አካሄድ ፡ ሲጽፍ ፡ አንባቢው
በውጥን ፡ ጭርስ ፡ አካሄድ ፡ አስሮ ፡ ለንግግሩ ፡ ደራሲው ፡
ያላሰበውን ፡ አሳብ ፡ ከመስጠት ፡ የሚደርስበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ።
ደራሲው ፡ በኹለተኛው ፡ አካሄድ(ባጭሩ) ፡ ሲጽፍ ፣ አንባ

በዚህ ፡ አካሉ ፡ ካመለከትነው ፡ ስሕተት ፡ አይደርስም ፤ ግን
ንግግሩ ፡ ባንድ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጽ ፡ ሊጠቀለል ፡ ሲቻል ፣
ደራሲው ፡ እያቋረጠ ፡ በመናገር ፡ አንደበቱ ፡ ያልረታ ፡ ሕፃን
ሊመስል ፡ ነው ። ንግግሩም ፡ በመጠኑ ፡ ካማርኛ ፡ ባሕርይ
የራቀ ፡ ሊያደርገው ፡ ነው ። ዋና ፡ ደራሲ ፡ የምንለው ፣ በረ
ሻሾምም ፡ ኾነ ፡ ባጭሩ ፡ አካሄድ ፡ ጽፎ ፣ ንግግሩ ፡ ግልጽ
ና ፡ ጣዕም ፡ ያለው ፡ ሲኾን ፡ ነው ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፣ ሲበዛም ፡
ሲያንስም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕዝብ ፡ ይልቀኝም ፡ በምሥራቃዊ
ያን ፡ የተመለደ ፡ አካሄድ ፡ በኹለት ፡ በሦስት ፡ ፍቶ ፡ የ
ሚተረጎም ፡ ቃል ፡ እየፈለገ ፡ ከንግግር ፡ ማግባት ፡ ነው ። እ
ንዲህ ፡ ያለው ፡ አካሄድ ፡ ‘ዐማርኛ’ ወይም ፡ ‘ስለምን’ ፡ ይ
ባላል (equivoque, jeu de motis, Claortour) ። ይህም ፡
በኢትዮጵያ ፡ እጅግ ፡ የተወደደና ፡ የተለመደ ፡ ንግግር ፡
ኹኖ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ንግግር ፡ የሚያመጣ ፡ ሰው ፡ ኹ
ሉ ፡ የንግግር ፡ ዕውቀት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ በመኾኑ ፡ የሚከ
ራከርበት ፡ አይገኝም ።

ኹለተኛ ፣ በአሳብ ፡ ከልብ ፡ ፈጥሮ ፡ ደጉንና ፡ ከ
ፉውን ፡ በምሳሌ ፡ በሚገልጥበት ፡ ጊዜ ፣ ክፉውንና ፡ ደጉን
የሚገልጡትን ፡ ሰዎች ፡ አንባቢው ፡ ወይም ፡ ሰሚው ፡ በተ
ሠራው ፡ ግብራቸው ፡ ባሕርያቸውን ፡ ስንኳ ፡ ቢለይ ፣ ደራ
ሲው ፡ በአሳቡ ፡ የፈጠራቸውን ፡ ሰዎች ፡ ‘አቶ ፡ ክፉ ፡ ሰው’ ፡
‘አቶ ፡ ደግ ፡ ሰው’ ፡ ‘ወይዘሮ ፡ ዓለሚቱ’ ፡ ይህንንም ፡ የ
መሰለ ፡ ስም ፡ ይሰይማቸዋል ። እንዲህ ፡ ያለው ፡ አካሄድ
አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ችክ ፡ ይላል ። ስለኾነም ፡ በደራሲዎችና
በሕዝቡ ፡ ተለምድዋል ፤ ተወድዋልም ።

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፣ ‘ስለምን’ና
‘የምሳሌ ፡ ስም’ ፡ ያልነውን ፡ አካሄድ ፡ በብዙው ፡ አይከተ

ሉትም ፡፡ በተከተሉበት ፡ ጊዜም ፡ አንባቢውን ፡ ሳይሰለፍ ፡ አሳባቸውን ፡ እንዲያስተውል ፡ አድርገዋል ፡፡ ሙሉ ፡ ንግግራቸው (Proposition) ፡ ያማርኛን ፡ ባሕርይ ፡ እየተከተለ ፡ በረዘመበት ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፣ ግልጥና ፡ ያማረበት ፡ ነው ፡፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ቅጽል ፡ ሲያበዙ ፡ ነገሩ ፡ ጉት ፡ ይኾንባቸዋል ፡፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ በደራሲነታቸው ፡ ሙቀት ያለበት ፡ ንግግር ፡ ማምጣት ፡ ዋና ፡ ባሕርያቸው ፡ ነው ፡፡ ሙቀቱም ፡ የሚገባ ፡ ወይም ፡ ተሸጋጋሪ ፡ በመኾኑ ፣ አንባቢው ፡ አሳባቸውንም ፡ በማይቀበልበት ፡ ጊዜ ፡ መሞቁ ፡ አይቀርም ፡፡ በጽሑፍ ፡ ሥራቸው ፡ የሚያነሡት ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ እንሰሳ ፣ ጫካ ፡ ወይም ፡ በረካ ፡ ኹሉም ፡ ሕይወት ፡ ያለበት ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ፡፡

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ አንድ ፡ ‘የዐጤ ፡ ምኒልክ ታሪክ’ና ፡ አንድ ፡ ‘ልብወለድ ፡ ታሪክ (Roman) ፡ ጽፈዋል ፡፡ የቀሩት ፡ በጣልያንና ፡ በፈረንሳይ ፡ ቋንቋ ፡ የጻፍዋቸው ፡ መጻሕፍት ፡ የዐማርኛን ፡ ሰዋስውና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ኹኔታ ፡ የሚያስታውሱ ፡ ናቸው ፡፡

ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ የዐጤ ፡ ምኒልክን ፡ ታሪክ ሲጽፉ ፣ ንጉሠነገሥቱ ፡ ከደረሰባቸውና ፡ ከሠሩት ፡ ዝርዝር ሳይገቡ ፡ ዋና ፡ ዋናውን ፡ ብቻ ፡ አመልክተዋል ፡፡ ጥቂት ፡ ዝርዝር ፡ ያለበት ፡ ስለዐጤ ፡ ምኒልክ ፡ የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ መልእክተኞች ፡ የሚናገረው ፡ ክፍል ፡ ነው ፡፡ የዐጤ ምኒልክን ፡ ታሪክ ፡ ባጭሩ ፡ ካመለከቱ ፡ በኋላ ፡ የጣልያን ፡ መንግሥት ፡ መልእክተኞች ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅን ፡ እንዲረዱዋቸው ፡ በገንዘብ ፡ ሳይቀር ፡ ሊያባብልዋቸው ፡ እንደሞከሩ ፣ እርሳቸው ፡ ግን ፡ ሳይታለሉላቸው ፡ በመቅረታቸው ፡ የንጉሣቸውን ፡ ፖለቲካ ፡ እንደደገፉ ፡ ለማስረዳት ፡ ይጣጣራሉ ፡፡ በንግግራቸው ፡ ለምኒልክና ፡ ለሸዋ ፣ ሲኾን ፡ ቁልም

ጫውንና ፡ ቃለአጋኖውን ፡ ማብዛታቸው ፣ ለሌላው ፡ ወረዳ ባላባትና ፡ ሕዝብ ፡ ሲኾን ፡ ማዋረዳቸውና ፡ መሣቂያ ፡ ለ ማድረግ ፡ መታገላቸው ፣ ለባለታሪክ ፡ የተገባውን ፡ እውነተኛ ፡ ሚዛን ፡ የያዙ ፡ በመኾን ፡ ፈንታ ፣ ከዳተኛ ፡ ካለቸቻው ፡ አገራቸው ፡ ጋር ፡ ለመቃረብና ፡ የመንግሥቱን ፡ የያዙትን ፡ ደስ ፡ ለማሰኘት ፡ የተነሡ ፡ ያስመስላቸዋል ። ግን ደግሞ ፡ ከባለታሪክ ፡ ልዩ ፡ ሥራ ፡ አንዳንዱን ፡ እንዳልዘነጉትና ፡ ለታሪክ ፡ ንግግር ፡ ዐዲስ ፡ መንገድ ፡ እንደጠረጉለት ዐጭሩ ፡ የምኒልክ ፡ ታሪክ ፡ እንደሚያስረዳ ፡ ማስታወቅ ፡ ይገባናል ።

‘ልብወለድ ፡ ታሪክ’ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሮማን ፡ መገመሪያ ፡ መጽሐፍዋ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳለመለከትኩት ፡ ያገራችን ፡ ደራሲ ፡ አሳቡን ፡ በጽሕፈት ፡ ለመግለጥ ፡ ባሰበበት ፡ ጊዜ ፡ ባሳቡ ፡ የሚፈጥራቸው ፡ ሰዎች ፡ የግብራቸውን ፡ ስም ፡ የተጸውዎ ፡ ስም ፡ አድርጎ ፡ ‘አቶ ፡ መልካም ፡ ሰው ፡ አቶ ፡ ክፉ ፡ ሰው’ ፡ የሚሉትን ፡ አካሄድ ፡ ብቻ ፡ ይከታተል ፡ ነበር ። የፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅንና ፡ የኤውሮጳን ፡ መጻሕፍት ፡ በማንበቡ ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ(ሮማን) ለመጻፍ ፡ ይጣጣራልና ፡ በር ፡ ከፋቹ ፡ ፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ በመኾናቸው ፡ ምስጋና ፡ ይገባቸዋል ።

የፕሮፌሰር ፡ አፈወርቅ ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ ፡ የሚነግረን ፡ የኹለት ፡ ወጣቶችን ፡ ፍቅር ፡ ነው ። ኹለም ፡ ኢትዮጵያዊያን ፡ ኹነው ፣ ሃይማኖታቸው ፡ የወንድሃዊ ፡ እስላም ፡ የሴቲቱ ፡ ክርስቲያን ፡ ነው ። ከኹለት ፡ በፍቅር ፡ ድልኾኖ ፡ የወዳጁን ፡ ሃይማኖት ፡ የተቀበለ ፡ ወንድሃዊ ፡ ነው ። መጽሐፉ ፡ የፍቅር ፡ ጎይል ፡ ብርቱ ፡ መኾኑንና ፡ የንጹሕ ፍቅር ፡ አካሄድ ፡ እንዴት ፡ መኾን ፡ እንደሚገባው ፡ ከሚያስተምረን ፡ በላይ ፡ እግረ ፡ መንገዱን ፡ ደግሞ ፡ የዛሬ ፡ ሰ

ባት፡ ወይም፡ ስምንት፡ መቶ፡ ዓመት፡ በኢትዮጵያ፡ ሲደረግ፡ ከነበረው፡ ሥራ፡ ከብዙው፡ ጥቂቱን፡ ያመለክተናል። ደራሲው፡ የጽሕፈት፡ አገላለጣቸው፡ ደግሞ፡ ሲኾን፡ ምክንያት፡ ለመፍጠር፡ ብዙ፡ መንገድ፡ አልተገለጣቸውም። ባላባቸው፡ የፈጠሩባቸው፡ ሰዎች፡ ለሚፈጽሙት፡ ኹለት ሦስት፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ሥራ፡ አንድ፡ ምክንያት፡ ሰጥተው፡ ያንኑ፡ አንዱን፡ ምክንያት፡ ሳይለውጡ፡ ኹለት፡ ሦስት፡ ጊዜ፡ ደጋግመውታል። ይህንና፡ ሌላውን፡ ብልጎት(የቴክኒክ ጣጣ)፡ የዋናው፡ ሥራቸው፡ ንድፍ፡ (ፕላን)፡ ተስተካክለው ለመኬዱ፡ አንባቢው፡ ከሌለ፡ ይቆጥረዋል። ይህም፡ አንድ፡ ከኒጥበብ፡ ነው።

ፕሮፌሰር፡ አፈወርቅ፡ ኹለት፡ ሦስት፡ ያኽል፡ ቲያትር፡ ጽፈዋል። ነገር፡ ግን፡ እስካኹን፡ ድረስ፡ ሰው፡ በቲያትር፡ ጨዋታ፡ አላያቸውም፤ ደግሞም፡ አልታተሙም።

እንደዚሁ፡ ኹሉ፡ ብዙ፡ ደራሲያን፡ ጽፈው፡ ያላሳተሙ፡ አሉና፡ ሥራቸው፡ በሕዝብ፡ ስላልታወቀ፡ ስለነረሱ፡ ለመጻፍ፡ ከዚህ፡ አይደለምና፡ እንተወደዱ። ቢኾንም፡ ከነዚህ፡ ያንዱን፡ የበጅሮን፡ ተክኮሮች፡ ስም ማስታወስ፡ የተገባ፡ ነው። አገራቸው፡ ሸዋ፡ የተወለዱበት፡ ዘመን፡ ባ፲፰፻፸፰፡ ግድም፡ ነው። እርሻና፡ የወታደርነት፡ ሥራ፡ በሞስኮብና፡ በፈረንሳይ፡ አገር፡ ተምረው፡ በኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ ከፍ፡ ባለ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ሹመት ላይ፡ ኑረው፡ በመጨረሻ፡ ጊዜ፡ በፓሪስና፡ በፔንሲል፡ የኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡ ሚኒስትር፡ ኹነው፡ ነበር። ፍጹም፡ ፀማርኛ፡ በኾነ፡ ግጥም፡ ጥቂት፡ ተረት፡ ጽፈው፡ ካሳተሙና፡ በተረት፡ ፀይነት፡ ቲያትር፡ ከጻፉ፡ በኋላ፡ አኹንም፡ ንጹሕ፡ በኾነ፡ ፀማርኛ፡ ስለዕርሻ፡ ትምርት፡ ጽፈዋል። በዚህም፡ መጽሐፍ፡ በፀማርኛ፡ ቃል፡ ላልተገኘ ለት፡ ለአልኪሚና፡ ለሌላው፡ ዕውቀት፡ የተመረጠ፡ ቃል

በመገኘቱ ፡ ዕውቀትን ፡ በእውነት ፡ እጅ ፡ ካደረጉት ፡ ለደራሲ ፡ ቋንቋን ፡ እንደልቡ ፡ ማዘዝ ፡ እንደማያስቸግር ፡ ያስረዳል ። በጅሮንድ ፡ ተክለሐዋርያት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕገመንግሥት ፡ መግለጫ ፡ የተናገሩትና ፡ የጻፉት ፡ ደግሞ ፡ የደራሲና ፡ የተሰወረን ፡ አሳብ ፡ ለመግለጥ ፡ ችሎት ፡ እንዳላቸው ፡ ያስረዳል ።

ኑጋርያ ፡ ገብረሐይወት ፡ ትውልዳቸው ፡ ትግሬ ኾነው ፡ የሞቱበት ፡ ከዛሬ ፡ ፴ዓመት ፡ በፊት ፡ ነው ። በልጅነታቸው ፡ ነምሳ ፡ አገር ፡ ብዙ ፡ ተቀምጠው ፡ በትምርታቸው ፡ ሳሉ ፡ ስለዐጤ ፡ ምኒልክና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በሐማሴን ፡ ሲታተም ፡ ከነበረ ፡ ጋዜጣ ፡ አሳትመዋል ። ‘የመንግሥትና ፡ የሕዝብ ፡ አስተዳደር’ ፡ ብለው ፡ የሰየሙትን ፡ መጽሐፍ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ወዳጆቻቸው ፡ አሳትመዉታል ። በኹለቱም ፡ ኹሉ ፡ መጻሕፍት ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ በሚረዳው አካሄድ ፡ የቤተመንግሥቱ ፡ ሥራ ፡ መሻሻል ፡ እንዳለበት ፡ ሰብከዋል ። ኹለቱም ፡ መጻሕፍት ፡ ደራሲው ፡ በልበሙሉነት ስለሚገልጡት ፡ ከፍተኛ ፡ አሳብና ፡ ስለንግግራቸው ፡ ጥራት ፡ በዛሬይቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብዙ ፡ ጉዳይ ፡ ለማሠራትና ፡ ለወደፊት ፡ ሕግንና ፡ ልማድን ፡ እያሻሻሉ ፡ ለማደስ ፡ ስላለብን ፡ ሥራ ፡ ብርቱ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳድሩ ፡ የሚያስፈጽሙም ፡ መጻሕፍት ፡ ናቸው ።

ብካቴን ፡ ጌታ ፡ ጥሩይ ፡ ሸዌ ፡ ... (ተ፲፱፻፴፭=1939 በባት ፡ ከተማ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ።) በኢትዮጵያ ፡ ከፍተኛውን ፡ ትምርት ፡ ፈጽመው ፡ በቤተክህነት ፡ ሲያገለግሉ ፡ ኑረው ፡ ሠላሳ ፡ ዓመት ፡ ያክል ፡ በቤተመንግሥት ፡ ልዩል ዩና ፡ ከፍ ፡ ያለሹመት ፡ ተቀብለው ፡ ከባድ ፡ የኾነ ፡ የኅላፊነት ፡ ሥራ ፡ የፈጸሙ ፡ ሰው ፡ ናቸው ። የአኹኑ ፡ ማስታወሻ ፡ ስለደራሲነታቸው ፡ ብቻ ፡ የሚናገር ፡ በመኾኑ ፡ በሹ

መታቸው ፡ ስላስኬዱት ፡ ትላልቅ ፡ ሥራ ፡ ከዚህ ፡ ማንሣት
የለብንም ። ከጽሑፍ ፡ ሥራቸውም ፡ ዋና ፡ ኹነው ፡ የሚታ
ዩን ፡ ‘ወዳጄ ፡ ልቤ’ና ፡ ‘ጎሐ ፡ ጽባሕ’ ፡ ‘ሀገረ ፡ ጃፓን’ ፡
በመኾናቸው ፡ የቀሩት ፡ መጻሕፍቶቻቸው ፡ ግን ፡ ለኢትዮ
ጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ስንኳ ፡ በብዙው ፡ ቢጠቅሙት ፡ አሳባቸውን
ና ፡ ደራሲነታቸውን ፡ በሦስቱ ፡ መጻሕፍት ፡ ማግኘት ፡ ስለ
ተቻለ ፡ ስለነርሱ ፡ ብቻ ፡ ባጭሩ ፡ እናመለክታለን ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ በጻፉት ፡ ኹሉ ፡ ዋና ፡ አሳባ
ቸው ፡

፩. በአርአያ ፡ እግዚአብሔር ፡ የተፈጠረ ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ በ
ፈጣሪውና ፡ በመንግሥት ፡ ዘንድ ፡ አኳያ ፡ መኾኑን ፡ ነ
ው ። የውኃት ፡ ነው ። ሲፈጠር ፡ ብልሃና ፡ ሞኝ ፡ ኹን
ዋል ፤ በሥራ ፡ ዕውቀትና ፡ ዕድለኛ ፡ በመኾን ፡ ከሰው
የተሠራ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾነ ፡ የመዐርግ ፡ ከፍተኛነትና
ዝቅተኛነት ፡ ይህንንም ፡ የመሰለ ፡ ብዙ ፡ ልዩነት ፡ አለ ።
ነገር ፡ ግን ፡ በምንፈርድለትና ፡ በምንፈርድበት ፡ ጊዜ
መሠረት ፡ ልናደርገው ፡ የሚገባን ፡ ኹሉም ፡ ትክክል
መኾኑን ፡ ነው ።

፪. በዘርና ፡ በሃይማኖት ፡ የመጣውን ፡ ልዩነትም ፡ እርስ
በርሳችን ፡ ተቻቸለን ፡ ከሌለ ፡ መቀጠር ፡ ይገባናል ።

፫. የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ በዓለም ፡ ከታወቁት ፡ ሃይማኖቶች ፡ ለመንፈሳዊና ፡ ለሥጋዊ ፡ ኑሮ ፡ የሚስማማ ፡ ነው ።

፬. ሰው ፡ በማናቸውም ፡ ሰዓት ፡ ሞት ፡ እንደሚመጣበት
ማሰብ ፡ ይገባዋል ።

፭. ሰው ፡ የልማድ ፡ ባሪያ ፡ ሳይኾን ፡ በነጻነት ፡ ሕጉንና ፡
ሥርዐቱን ፡ እያሻሻለ ፡ መኼድ ፡ አለበት ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ከጸፍዋቸው ፡ መጸሕፍት
ከኹሉ ፡ ይልቅ ፡ ዕድለኛ ፡ ኹኖ ፡ ሕዝቡ ፡ አንብቦ ፡ የማይ
ጠግበው ፡ ‘ወዳጄ ፡ ልቤ’ን ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ያለውን ፡ መ
ጽሐፍ ፡ የሚጽፍ ፡ የእንግሊዙን ፡ ደራሲ ፡ የኖሐንስ ፡ ቡንያ
ንን ፡ መጽሐፍ ፡ ያነበበ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ የምንረዳ
ው ፡ የዚህኑ ፡ ደራሲ ፡ ‘የክርስቲያን ፡ መንገድ’ ፡ የተባለው
ን ፡ መጽሐፉን ፡ ስናነብ ፡ ነው ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ግ
ን ፡ ንድፉን (ፕላኑን) ፡ ስንኳ ፡ ከእንግሊዙ ፡ ደራሲ ፡ ቢቀበሉ
የጽሑፋቸውን ፡ ሕንጻ ፡ መልክና ፡ ጠባይ ፡ በፍጹም ፡ ኢትዮጵ
ያዊ ፡ ያውም ፡ የሚያምር ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ አድርገውታል ።

ባላባቸው ፡ የፈጠሩት ፡ ‘ወዳጄ ፡ ልቤ’ ፡ የተባለው
ሰው ፡ የርሳቸው ፡ ራሳቸው ፡ ወይም ፡ የክርስቲያንን ፡ ሕግ
ለመጠበቅ ፡ የሚታገል ፡ ሰው ፡ ምሳሌ ፡ ነው ። ወዳጄ ፡ ል
ቤ ፡ ለብቻው ፡ ኹኖ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ህላዌና ፡ የሕዝብ
አዳምን ፡ በተለይም ፡ የነፍስን ፡ ኹኔታ ፡ በሚያስብበት ፡ ጊዜ ፣
ወይም ፡ እግር ፡ ጥሎት ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዎች ፡ ጋር ፡ ተገና
ኝቶ ፡ ክፋታቸውንና ፡ በጎነታቸውን ፡ በሚገልጥበት ፡ ጊዜ ፡
ሥጋ ፡ በለበሰ ፡ ኹሉ ፡ ላይ ፡ በተለይም ፡ በክርስቲያን ፡ ላይ
የሚመጣበትን ፡ መከራ ፡ ሲያስታውስ ፣ ተስፋ ፡ ሊቆርጥ ፡
ሲቃጣና ፡ በርትቶ ፡ ሲታገል ፡ ከባልንዠሮቹ ፡ ጋርና ፡ ለብ
ቻው ፡ መስንቆውን ፡ ይዞ ፡ ሲያንጎራጎራ ፣ በሰርግ ፡ አስ
መስሎ ፡ ስለክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ አገናኝመርና ፣ ድል
እየነሣ ፡ በኼደበት ፡ በሚኼድበትም ፡ ዘመን ፡ ኹሉ ፡ ያለበ
ትን ፡ መከራ ፡ ሲተርክ ፣ ፍጹም ፡ ክርስቲያናዊ ፡ ነው ።

‘ወዳጄ ፡ ልቤ’ ፡ ‘ሰው ፡ በየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ካመ
ነ ፡ በኋላ ፡ ከኅጢአት ፡ ላይ ፡ ላለመውደቅ ፡ ምን ፡ ቢሠራ
ይሻላል?’ ፡ ብሎ ፡ የሚጠይቅ ፡ ወይም ፡ የዚህን ፡ አሳብ ፡
የሚያሳድር ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ። አንባቢው ፡ ቀላልነት ፡ ወይም

መልሱን ፡ አገኘኩ! መጽሐፍ ፡ ሊነግረኝ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ሲ
ጓጓ ፣ ‘ብፁዕን ፡ እለ ፡ ተኃድግ ፡ ሎሙ ፡ ኃጢአቶሙ’ ፡
ብሎ ፡ ያሰናብተዋል ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ስለሃይማኖትና ፡ ስለፖለቲካ
ክ ፡ ስለልዩ ፡ ልዩ ፡ ጉዳይም ፡ ያሰቡትን ፡ ኹሉ ፡ ካንድ ፡ ላ
ይ ፡ ሰብስበው ፡ ጽፈው ፡ ያወጡትን ፡ መጽሐፍ ፡ ‘ጎሐ ፡ ጽ
ባሕ’ ፡ ብለው ፡ ሰይመውታል ። ጎሐ ፡ ጽባሕ ፡ ስለሃይማኖት
የሚገልጠው ፡ አሳብ ፣ ንግግሩም ፡ ልዩ ፡ ቢኾን ፡ ከወዳጄ
ልቤ ፡ አይለይም ። ሕግንና ፡ ልማድን ፡ ማሻሻል ፡ ብላቴን
ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ሥራዬ ፡ ብለው ፡ የቆሙበት ፡ ዋና ፡ ሐሳብ
በመኾኑ ፡ ስለቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ቀጥሮ ፣ ስለምንከስና
ና ፡ ስለጋብቻ ፡ ሥርዐት ፡ ስለጸሎትና ፡ ስለንስሐ ፡ ከጻፉት
ክፍል ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሃይማኖት ፡ ሥርዐት ፡ እየተሻሻለ ፡
የሚኼድበትን ፡ መንገድ ፡ መሠረት ፡ ባለው ፡ አካሄድ ፡
አስረድተዋል ። ከቤተክህነት ፣ ቤተመንግሥትን ፡ መምራት
ይገባኛል ፡ እያለ ፣ በመነፈሳዊውና ፡ በሥጋዊው ፡ ጉዳይ ፡
ላይ ፡ የበላይ ፡ አስተዳዳሪ ፡ ልኹን ፡ የሚል ፡ እንደማይጠፋ
ስለተረዱት ፡ የኹለቱንም ፡ ሥልጣን ፡ ወስነው ፡ ኹሉም ፡
በየክፍሉ ፡ በየሥራው ፡ አላፈነት ፡ እንዳለበት ፣ የኹሉ ፡ የበ
ላይ ፡ ግን ፡ መንግሥት ፡ መኾኑን ፡ አደላድለው ፡ ወስነዋል ።
ወገን ፡ ለሌለው ፡ በዘር ፡ በሃይማኖት ፡ ለተለየ ፡ ሰውና ፡ ለ
እንሰላ ፡ ርኅራኄ ፡ እንዲገባ ፡ በብዙው ፡ ሰብከዋል ። ለዛሬ
ው ፡ ትውልድ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ አንዳንዱ ፡ ስንኳ ፡ የዚህ ፡ ዐ
ይነት ፡ ምክር ፡ ባያስፈልገው ፡ ካገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ላብዛኛ
ው ፡ ዐዲስ ፡ ነገር ፡ ኹኖ ፡ ታይቶት ፡ ከአሳባቸው ፡ አንዳን
ዱ ፡ ለመቀበል ፡ የሚያስቸግር ፡ ኹኖ ፡ ሳይታየው ፡ የማይቀ
ር ፡ ነውና ፣ መጽሐፍ ፡ ለእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ክፍል ፡ ብር

ቱ ፡ አሳብ ፡ የሚያሳድርበትና ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ክርክር ፡ የሚያስነሣ ፡ ነው ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይ ፡ ገና ፡ ወደጃፓን ፡ የመገገም ሥት ፡ መልእክተኛ ፡ ኹነው ፡ ሳይኬዱና ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ስላይዋቸው ፡ አገሮች ፡ ኹኔታ ፡ የጻፏቸው ፡ መጻሕፍት ፡ አሉ ። በተስተካከለ ፡ ዐማርኛና ፡ ያላዩትን ፡ አገርና ፡ ሕዝብ ፡ ካዩት ፡ በሚያስቁጥር ፡ አነጋገር ፡ የመገገማቸውን ፡ አኳኪን ፡ የገለጡበት ፡ መጽሐፍ ፡ ግን ፡ ‘ማሳደረ ፡ ብርሃን’ (ሀገረ ፡ ጃፓን) ፡ ብለው ፡ የሰየሙት ፡ ነው ። መጽሐፉ ፡ ከማያስፈልግና ፡ ከሚያታክት ፡ ዝርዝር ፡ ሳይገባ ፡ በወሬ ፡ የምናውቀው ፡ የጃፓን ፡ አገርና ፡ ሕዝቡ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ያገሩ ፡ ልማድ ፡ ሥልጣኔውና ፡ አስተዳደሩ ፡ ምን ፡ እንደኾነ ፡ ነግሮ ፡ የሚያጠግብ ፡ ነው ። ደራሲው ፡ የተላኩበት ፡ ሥራ ፡ ከሕዝብና ፡ ከትላልቅ ፡ ሰው ፡ ከንጉሠነገሥትና ፡ ከንግሥቲቱ ፡ ጋር ፡ የሚያገናኝ ፡ በመኾኑ ፡ የሆቴሉንና ፡ የባላገሩን ፡ የሚኒስትሮቹንና ፡ የቤተመንግሥቱን ዕልፍኝ ፡ ታዳራሽ ፡ ወጉንና ፡ ሥርዐቱን ፡ አይተዋል ። ከዚህም ፡ ኹሉ ፡ ጋራ ፡ ጃፓን ፡ ሕዝብ ፡ መኾን ፡ ከገጠመረበት ዘመን ፡ አንሥቶ ፡ እስከዛሬ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ ታሪኩን ፡ እንደናውቀው ፡ ከሌላ ፡ ባለታሪክ ፡ እየጠቀሱ ፡ ባጭሩ ፡ ተርክውልናል ። የባሕሩንና ፡ የመሬቱን ፡ የጫካውን ፡ ኹኔታ ፡ የሚነግረው ፡ ክፍል ፡ ደኅና ፡ ሥዕል ፡ ሣይ ፡ በሚስማማ ፡ ቀለም ፡ ነድፎ ፡ ያቀረበው ፡ ሠሌዳ ፡ ይመስላል ። ክርስቲያኑ ጎሩይ ፡ ክርስቲያን ፡ ያይደሉትን ፡ ወገኖች ፡ አምልኮና ፡ ባህል ፡ የሚያዩት ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ አስተያየት ፡ ነው ። የጃፓን ፡ አምልኮም ፡ እንደሌላው ፡ አምልኮ ፡ የእግዚአብሔርን

ምስጢር ፡ ለማግኘት ፡ የሚጣጣር ፡ ኹኖ ፡ ስለታያቸው ፣
ያገራችን ፡ ሕዝብ ፡ ደግሞ ፡ ባይቀበለውም ፡ በሰፊው ፡ እን
ዲመለከተው ፡ አድርገው ፡ ገልጠውታል ።

ከዚያ ፡ በፊት ፡ ልዩልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ በመጻፍ ፡
ብዙ ፡ ትግል ፡ ያየው ፡ የብላቴን ፡ ጌታ ፡ አእምሮ ፡ በማርኛ ፣
ሀገረ ፡ ጃፓንን ፡ በጻፈበት ፡ ጊዜ ፣ ደርጅቶ ፡ ከፍ ፡ ካለ ፡ ደ
ረጃ ፡ የደረሰ ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ።

በማርኛ ፡ ማሰሪያ ፡ አንቀጹን ፡ አርቆ ፡ ከማክሉ ፡
ልዩ ፡ ልዩ ፡ አሳብ ፡ ጣልቃ ፡ ማስገባት ፡ የተፈጥሮ ፡ ጠባዩ
ነው ፡ ብለናል ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ
ይህን ፡ ሳይከተሉ ፡ ንግግሩን ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ ማሰር ፡ ልዩ
ባሕሪያቸው ፡ ነው ። ከማርኛ ፡ መርማሮች ፡ አንዳንድ ፡
ሰው ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ በማርኛን ፡ በውጭ ፡ አገር ፡
(በኤውሮጳ) ፡ ንግግር ፡ ዐይነት ፡ እንጂ ፡ በተፈጥሮ ፡ ጠባዩ
አያስኬዱም ፡ ብሎ ፡ ጽፎባቸዋል ። ነገሩም ፡ እውነት ፡ ይኾ
ናል ፤ ግን ፡ ደግሞ ፡ ደራሲ ፡ መከተልና ፡ ማሻሻል ፡ የሚገ
ባው ፡ የሚጽፈበትን ፡ ቋንቋ ፡ ጠባይ ፡ ነው ፡ ስለተባለ ፣ ይ
ኾው ፡ ደራሲ ፡ የሚጽፈው ፣ የንግግር ፡ ጣዕም ፡ ያለውና ፡
በፍጥነት ፡ የሚያስተውሉት ፡ ከኾነ ፣ ከተራው ፡ ሕዝብ ፡ ተ
ለይቶ ፡ ማዕርግ ፡ ያለው ፡ ደራሲ ፡ ነው ፡ መባልን ፡ አያግደ
ውም ።

ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ኅሩይ ፡ ለሕፃናትና ፡ አእምሮ ፡ ለ
ዋጭ ፡ የሚኾኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ ትተውልናል ።
እንዲያውም ፡ ከመጻሕፍት ፡ ዐይነት ፡ በጽሕፈት ፡ በመግለ
ጥ ፡ ያልሞከሩት ፡ ጥቂት ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ይቻላል ። በሥራ
የተፈነው ፡ የተፈጥሮ ፡ ባሕሪያቸው ፡ ትዕግሥተኛ ፡ ሲኾን ፣
ጽሕፈት ፡ ሲልዋቸው ፡ ፍጥነታቸው ፡ የመኪና ፡ ያኽል ፡ ስ
ለነበረ ፣ ካማርኛቸው ፡ በቀር ፣ ለወጣቱ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ላ

ንዳንዱ ፡ የጸፉት ፡ ታሪክና ፡ ልብወለድ ፡ ታሪክ ፡ ሌላውም
ኹሉ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ውዝና ፡ ኹኖ ፡ ይታየዋል ። ም
ክንያቱም ፡ በቤተመንግሥት ፡ የነበረባቸው ፡ ከባድ ፡ ሥራ ፣
ለሚጽፉት ፡ መጽሐፍ ፡ የተገባውን ፡ ምርመራ ፡ ለማጥለቅ
ና ፡ ለማስፋፋት ፡ ፋታ ፡ አልሰጣቸው ፡ ስላለና ፡ ላገራቸው
ሕዝብ ፡ በነበረባቸው ፡ ፍቅር ፣ እርሳቸው ፡ ካወቁት ፡ ከብ
ዙው ፡ ጥቂቱን ፡ ሳያስታውቁት ፡ ቢቀሩ ፡ ‘ዘደፈነ ፡ ወርቅ ፡
እግዚአ’ ፡ እንዳይኾኑ ፡ ሲሉ ፡ ይኾናል ። የሒሳብና ፡ የፍል
ስፍና ፡ የሕክምና ፡ የሥነፍጥረት ፡ ይህንም ፡ የመሰለው ፡ ል
ዩልዩ ፡ ዕውቀት ፡ የተጻፈበትን ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ ፡ ቋንቋው
የተጣራ ፡ ቢኾን ፡ ያንኑ ፡ ዕውቀት ፡ የተማረ ፡ ሰው ፡ ካልኾ
ነ ፡ በቀር ፣ በሌላ ፡ ዕውቀትም ፡ ሊቅ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ አያስተ
ውለውም ። የድርሰት ፡ ስጦታቸው ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ግ
ን ፣ እንኳንስና ፡ የተማረ ፡ ሰው ፡ ተራው ፡ ሕዝብ ፡ ሳይቀር
በሚያስተውለው ፡ ንግግር ፡ ልዩ ፡ ዕውቀታቸውን ፡ ለመጻፍ
ተችልዋቸዋል ። ቃለእግዚአብሔር(theologie) ፡ የሚያስተም
ሩና ፡ የሃይማኖትን ፡ መጻሕፍት ፡ የሚተረጉሙ ፡ ስለሃይ
ማኖትም ፡ የሚጽፉት ፡ ሊቃውንት ፣ ምስጢሩ ፡ ግድ ፡ እያ
ላቸው ፡ ንግግራቸው ፡ ወይም ፡ አጻጻፋቸው ፡ በማርኛ ፡ በ
ወቅኹ ፡ ለሚል ፡ ኹሉ ፡ የማይደፈር ፡ ኹኖ ፡ ይኖራል ። ደ
ግምም ፡ ትምርት ፡ ሲባል ፡ ከጥንት ፡ እስከዛሬ ፡ ያገር ፡ የ
መንግሥት ፡ ወሰን ፣ የማያግደው ፡ አገሩና ፡ መንግሥቱም
ቢለያዩ ፡ ሰንደቅዓላማው ፡ ወይም ፡ ወገኑ ፡ አንድ ፡ የኾነ ፡
ነው ። ለጊዜው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ወደ
ውጭ ፡ ያለው ፡ ትምርትና ፡ ዕውቀት ፡ ባዕድ ፡ ኹኖባቸዋል ።

ከከቃ ፡ ኪዳነወጌድ ፡ ክፍሌ ፡ ትውልዳቸው ፡ ሸዋ ፣
ትምርታቸው ፡ ጎንደር ፡ ነው ። ዕድሜያቸው ፡ ፪፻፵መት

ይኾናል ፡፡ በኢትዮጵያ ፡ መጻሕፍት ፡ ካላቸው ፡ ከሰፊው ፡
 ዕውቀታቸው ፡ በላይ ፣ ላገራችን ፡ መጻሕፍት ፡ ምስጢርና
 Sens ታሪክ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾነውን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡
 ዕብራይስጥ ፡ ጨምረውበታል ፡፡ የሕዝቅኤልን ፡ ትንቢት ፡ ዕ
 ብራይስጡን ፡ ወደፀማርኛ ፡ ገልብጠው ፡ ባማርኛ ፡ የጨ
 መሩበት ፡ መግለጫ ፣ ከኹሉ ፡ በፊት ፡ ላገራችን ፡ ሊቃው
 ንት ፡ ከግሪክ ፡ ተተርጉሞ ፡ በግእዝ ፡ ተቀብለውት ፡ የሚኖ
 ሩትን ፡ የብሉይትን ፡ መጻሕፍት ፣ ዋናውን ፡ አብነት ፡ ዕብ
 ራይስጡን ፡ እያዩ ፡ ማቃናት ፡ እንዳለባቸው ፡ አነቃቅተዋቸ
 ዋል ፡፡ ዳግመኛ ፡ ትምርቱም ፡ መጠነኛ ፡ ቢኾን ፡ ፀማርኛ
 ያወቀ ፡ ኹሉ ፡ ሊያስተውለውና ፡ ሊያጣጥመው ፡ በሚችል
 ንግግር ፡ በመግለጣቸው ፡ ተራውን ፡ ሕዝብ ፡ ሳይቀር ፡ ከ
 ሊቃውንቱ ፡ ዕውቀት ፡ እንዲካፈል ፡ አድርገውታል ፡፡ እግረ
 መንገዳቸውንም ፡ ልዩ ፡ ለኾነው ፡ ከባድ ፡ ዕውቀት ፣ ልዩ
 የኾነና ፡ ያጌጠ ፡ ፀማርኛ ፡ ፈጥረውለታል ፡፡ እርሳቸው ፡ ከ
 ዛሬ ፡ ሆላላ ፡ ፀመት ፡ በፊት ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ኼደው ፡ ዕብ
 ራይስጥ ፡ በተማሩበት ፡ ዘመን ፡ የነበረውን ፡ ችግር ፡ ያስተ
 ዋለ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ድካማቸውን ፡ ሊመዝነውና ፡ ሞያቸው
 ትልቅ ፡ መኾኑን ፡ ሊረዳው ፡ ይችላል ፡፡ ፍቅርና ፡ አንድነት
 በተሰበከበት ፡ አገር ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ጡብና ፡ መለያየት ፡
 ተዘርቶበት ፡ ነበር ፡፡ ዛሬውንም ፡ ገና ፡ አላለፈለትም ፡፡ ከዚ
 ያ ፡ የነበረው ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንኮሳት ፡ ማኅበር ፡ ከጸሎት
 በቀር ፣ ትምርት ፡ መቀጠል ፡ የማያስፈልግ ፡ ሥራ ፡ ኹኖ
 ሲታየው ፣ እስራኤላዊ ፡ ደግሞ ፡ በዓለም ፡ ያለ ፡ ሕዝብ ፡ ፀ
 ሥር ፡ ቢማር ፡ እንደማያፈቅረው ፡ ተረድቶት ፡ ቋንቋውን
 ሊማርለት ፡ የመጣውን ፡ ክርስቲያን ፡ መርዳት ፣ እባብን ፡
 ከመቀለብ ፡ ይቈጥረው ፡ ነበር ፡፡ ስለዚህም ፡ አለቃ ፡ ኪዳነ
 ወልድ ፡ ዕብራይስጥ ፡ የተማሩት ፡ በኹለት ፡ ፊት ፡ ሥቃይ

ት ፡ እያዩ ፡ ነው ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ደካማቸው ፡ በክርስቲያን
ሊቃውንት ፡ ጭምር ፡ ስለብሉያት ፡ መጻሕፍትና ፡ ታሪክ ፡
ያመጡትን ፡ ዐዲስ ፡ መግለጫ ፡ ለመከታተል ፡ ቢቸግራቸው
፡ ዐማርኛው ፡ ከተሰናዳው ፡ መግለጫቸውም ፡ በክርስ
ቲያንነታቸው ፡ የጸኑት ፡ ሊቃውንት ፡ ከደረሱበት ፡ የታሪክና
የትርጉም ፡ ዐዲስ ፡ አካሄድ ፡ ለመድረስ ፡ ቢያቅታቸው ፡
አይፈረድባቸውም ።

የኢትዮጵያን ፡ የጥንቱን ፡ ትምርት ፡ ከሚያውቁት
ሊቃውንት ፡ ዐማርኛንና ፡ ግእዝን ፡ ለማጣራት ፡ ያለቃ ፡
ኪዳነወልድን ፡ ያኽል ፡ የሚደክም ፡ ብዙ ፡ አልተገኘም ። ዐ
ማርኛ ፡ ለግእዝ ፡ ልጁ ፡ በመኾኑ ፡ ከግእዝ ፡ የተቀበላቸውን ፡ ቃላት ፡ ልክ ፡ እንደግእዝ ፡ አድርጎ ፡ መያዝ ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ አሳብ ፡ ስላለባቸው ፡ ይህንኑ ፡ ውሳኔ ፡ ለመግለጥ ፡ የታተመና ፡ ያልታተመ ፡ ብዙ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፈዋል ። አሳባቸውን ፡ ተቀብሎም ፡ ለማስቀበል ፡ የሚጣጣር ፡ በያገሩ ፡ ብዙ ፡ ደቀመዝሙር ፡ አውጥተዋል ። ሆኖም መታየት ፡ ያኽል ፡ የደከሙበት ፡ ዋናው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ግእዝን ፡ ባማርኛ ፡ የሚተረጎም ፡ መዝገበ ፡ ቃላት(Dictionnaire) ነው ። ጠላት ፡ አገራችንን ፡ በወረረበት ፡ ዘመን ፡ እርሳቸው ፡ ሲታሰሩ ፡ ሲጋዙ ፡ ያን ፡ ያኽል ፡ የደከሙበትን ፡ ሥራየሚከውነው ፡ አጥቶ ፡ የብልና ፡ የምስጥ ፡ ምግብ ፡ ኹኖ ፡ መቁነጻጸሉ ፡ ጉዳቱ ፡ የራሳቸውና ፡ የመላ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ወሰን ፡ ሳያግደው ፡ ሰንደቅዓላማ ፡ ሳይለየው ፡ ወገን ፡ ለኾነው ፡ በዓለም ፡ ላለው ፡ የትምርት ፡ ወዳጅ ፡ ለኾነው ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ ነው ። ከሰው ፡ ተለይተው ፡ ፈቃድ ፡ አጥተው ፡ ሲኖሩ ፡ ሳለ ፡ ዕውቀታቸውን ፡ እንዲያካፍሉ ፡ ከቸግር አስጥለዋቸው ፡ የነበሩ ፡ ንጉሠነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ኅይለሥላሴ ፡ ናቸው ። ዛሬም ፡ ንጉሠነገሥታችን ፡ የኢትዮጵያን ፡

ዐልጋ ፡ መልሰው ፡ ሲይዙ ፣ አለቃ ፡ ከዳነወልድን ፡ አስፈልገው ፡ የዕለት ፡ እንጀራቸውን ፡ በመዐርግ ፡ እንዲያገኙና ፡ ያቋረጡትን ፡ ሥራ ፡ እንዲገኝምሩ ፡ አድርገዋልና ፡ ፈቃዱ ሹኖ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወጣቶች ፡ የግእዝን ፡ ቋንቋ ፡ ከሥር እስከመሠረቱ ፡ ለማወቅ ፡ ከገዛ ፡ አገራቸው ፡ ሊቅ ፡ በተጻፈው ፡ መዝገበ ፡ ቃላት ፡ ይመረምሩታል ፡ እያልን ፡ ተስፋ እንደርጋለን ፡፡

በግጥም ፡ ወይም ፡ ቤት ፡ ሳይመታ ፣ ቃሉ ፡ ያላጋደለ ፣ የተመዛዘነ (Rythmique) በኾነ ፡ ንግግር ፡ አሳብን ፡ መግለጥ ፣ ሰው ፡ አንደበት ፡ ከፈታ ፡ ዝምሮ ፡ የነበረ ፡ ልማድ ፡ ነው ፡፡ በጽሕፈት ፡ ያልገባው ፡ ያገራችን ፡ የጥንት ፡ ወግና ፡ ታሪክ ፣ ብዙ ፡ ግጥም ፡ አለበት ፡፡ ሌላ ፡ የቀድሞ ፡ ሕዝብ ፡ የቤተመንግሥቱን ፡ ሕግ ፡ ሳይቀር ፡ ቤት ፡ እያስመታ ጽፎ ፡ በተማሪ ፡ ቤት ፡ በዜማ ፡ እንዲማሩት ፡ አድርጓል ፡፡ በኢትዮጵያ ፡ ማናቸውንም ፡ የግእዝ ፡ ስንኳን ፡ በዜማ ፡ ማንበብ ልምድ ፡ ቢኾን ፣ ሕግን ፡ በግጥም ፡ መጻፍ ፡ አልተለመደም ፡፡ ነገር ፡ ግን ፡ ቤት ፡ የሚመታ ፡ የሕግ ፡ ዐይነት ፡ ምሳሌ አይጠፋም ፡፡ ‘ይካስ ፡ የበደለ ፡ ይሙት ፡ የገደለ’ ፣ ‘ያባት ዕዳ ፡ ለልጅ ፡ ያፍንጫ ፡ እድፍ ፡ ለእጅ’ ፣ ‘አልሞት ፡ ባይ ፡ ተጋዳይ’ ፡፡ ይህንም ፡ የሚመስል ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ምሳሌ ፣ እግረመንገዱን ፡ ደግሞ ፡ ሕግ ፡ ሹኖ ፡ የሚጠቀስ ፡ ቤት ፡ የሚመታ ፡ ብዙ ፡ ንግግር ፡ አለ ፡፡ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ከሳሽና ፡ ተከሳሽ ፡ ተከራክረው ፡ ሲጨርሱ ፡ ዐጭር ፡ ሹኖ ፡ ቤት ፡ በሚመታ ፡ ንግግር ፡ ጉዳያቸውን ፡ ለዳኛ ፡ ያቀርቡ ፡ ነበር ፡፡ ከትች ፡ ላይ ፡ ዛሬውንም ፡ ቢኾን ፡ በግጥም ፡ የሚተች ፡ አለ ፡፡ የበገናና ፡ የመሰንቆ ፡ ልዩልዩ ፡ ዝማሬ ፡ ባላገሩ ፡ ለአምላክና ፡ ለድንግል ፡ ማርያም ፡ ለመልአክና ፡ ለጸድቅ ፡ የሚያቀርበው ፡ ልመናና ፡ ምስጋና ፡ በግ

ጥም ፡ ነው ። ቀረርቶና ፡ ዘፈን ፣ እንጉርገሮችና ፡ ልቅሶ ፡
 ሹሉም ፡ በግጥም ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ልዩልዩ ፡ ሕዝብ ፡
 ፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ቤት ፡ እየመታ ፡ ወይም ፡ በሕግ ፡ በተወ
 ሰነ ፡ ሚዛን (Rythmie) አሳቡን ፡ የሚገልጥበትን ፡ ጽሑፍ
 ሥራው ፡ ሲደራጅ ፡ ባገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራ (Litterature)
 ግጥም ፡ የኃሊት ፡ ቀርቱዋል ። ስለኾነም ፡ አኹን ፡ በቅርቡ
 ጊዜ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ በግጥም ፡ መጻፍ ፡ ዝምረዋል ።
 አብዛኛው ፡ ስላልታተመ ፡ ስለዐማርኛ ፡ ግጥምብዙ ፡ የምና
 መለክተው ፡ የለንም ። ያሳተሙትና ፡ ያሳተሙት ፡ ያማር
 ኛ ፡ ቅኔዎች ፡ በግጥም ፡ የሚገልጡት ፡ አሳብ ፡ አብዛኛውን
 ምክር ፡ ነው (didactique) ። የሰውን ፡ ሐዘንና ፡ ደስታ ፡ የሚ
 ገልጠው (poesie lyrique) እጅግ ፡ በጥቂቱ ፡ ኹሞ ፣ የወንድ
 ንና ፡ የሴትን ፡ ፍቅር ፡ የሚያነሳ ፡ በጭራሽ ፡ የለበትም ። የ
 ጣልያኖች ፡ ወረራ ፣ ስለአገርና ፡ ስለንጉሠነገሥት ፡ ፍቅር ፣
 ዐመፀኝነት ፡ ስለሚሠራበት ፡ ግፍ ፡ ስለነጻነትም ፡ ናፍቆት
 በግጥም ፡ የሚያናግር ፡ አሳብ ፡ ቀስቅሰዋል ። የተጻፈው ፡ ገ
 ና ፡ ስላልተመረመረ ፣ የሚያምረውን ፡ ከማያምረው ፡ ለ
 መለየት ፡ ለጊዜው ፡ አልተቻለም ። ስለዐማርኛ ፡ የቅኔ ፡ ባ
 ሕርይ ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ብዙ ፡ ‘ስለም
 ን’ ፡ ወይም ፡ ‘ዐማርኛ’ (Calembour jeu de mots) ይወዳል ።
 አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አያሌውን ፡ መሥመር ፡ Vers ባንድ ፡
 ፊደል (lettre, syllable) ቤት ፡ ያስመታል (Monorime) ።
 አንዱን ፡ መሥመር (vers) በኹለት ፡ ሐረግ (hemstiche)
 ከፍሎ ፡ ላንዳንዱ ፡ ሐረግ ፡ ፤ ፡ ለኹለቱ ፡ ሐረግ (ላንዱ
 መሥመር) ፡ ፤፤ ፡ ፊደል ፡ ይሰጣል ። ፊደል ፡ ሲቆጥር ፡ አ
 ብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ እንደዕብራይስጡ ፡
 ቅኔ ፡ ሳድሱን ፡ ከሌለ ፡ ይቆጥረዋል ።

የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በአሳቡና ፡ በንግግሩ ፡ ስንኳ
ቅኔ ፡ ወዳጅና ፡ ቅኔ ፡ ፈጣሪ ፡ ኹኖ ፡ ቢታይ ፣ ባማርኛ ፡ እስ
ከዛሬ ፡ ጽፈው ፡ ካሳተሙት ፡ ግጥም ፡ ገጣሚዎች ፣ ትዕግ
ሥት ፡ ሰጥቶዋቸው ፣ ሸኽ ፡ መቶ ፡ መቶ ፡ ሸኽ ፡ መሥመ
ር ፡ የጸፉና ፡ ያሳተሙ ፡ ያሉ ፡ አይመስለንም ። በርከት ፡ አ
ድርጊግ ፡ የጸፈ ፡ ቢኖርባቸው ፡ ለፍርድ ፡ ይመች ፡ ነበር ።
ይኹን ፡ እንጂ ፡ ዐጭርም ፡ ቢኾን ፡ እኔ ፡ ለራሴ ፡ ሥራቸው
ን ፡ የማደንቅላቸውና ፡ የማመሰግንላቸው ፡ ብዙ ፡ ወጣቶ
ች ፡ አሉ ። ከነዚህ ፡ አንዱ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ ነው ። ቅኔ ፡
ምሳሌ ፡ ተረት ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ ደራሲ(ከፈረንሳይ) ፡ በሚ
ተረጉምበት ፡ ጊዜ ፡ አሳቡና ፡ ንግግሩ ፡ ዐማራ ፡ ኹኖ ፡ ከተ
ረገጉመበት ፡ ቋንቋ ፡ ጋራ ፡ ሲያስተያየት ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ
ተወዳዳሪው ፣ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ አርሞ ፡ ያቃናው ፡ ኹኖ
ይገኛል ። ምክንያቱን ፡ ከራሱ ፡ አፍልቆ ፡ በሚፈጥረው ፡ ግ
ጥም ፡ ከልብ ፡ የወጣ ፡ ከልብ ፡ ይገባል ፡ እንደተባለው ፡ ኹ
ሉ ፡ ልብን ፡ የማይነካ ፡ የሚገኝበት ፡ ኹኖ ፡ አልታየኝም ። አ
ብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ካገራችን ፡ ባለቅኔዎች ፡ ግእዝን ፡ ወይም
የውጭ ፡ አገርን ፡ ቋንቋ ፡ እጅ ፡ ያደረጉ ፡ ሲኾኑ ፣ ወደዚያ
ው ፡ እየሳባቸው ፡ ንግግራቸውን ፡ ለማስተዋል ፡ እንቸገርበ
ታለን ። ወይም ፡ ደግሞ ፣ ሌላ ፡ ባለግጥም ፡ ያወጣውን ፡ ን
ግግር ፡ ዐማርኛው ፡ ካማረ ፡ ብለው ፡ ያለቦታው ፡ ሲጥሉት
ቅር ፡ ያሰኛሉ ። ‘ስለምን’ ፡ የልኹትን ፡ ንግግር ፡ አምጥተ
ው ፡ አንባቢ ፡ በተሉው ፡ እንዳያስተውለው ፡ ያደረጉ ፡ እን
ደኾን ፡ ሰው ፡ ሊያስተውለው ፡ ያልቻለ ፡ ትልቅ ፡ ጥበብ ፡
የተገለጠላቸው ፡ ይመስላቸዋል ። ከበደ ፡ ሚካኤል ፣ ሌሎ
ች ፡ ካበጁት ፡ ወይም ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ ንግግር ፡ ሳይጨም
ር ፡ በራሱ ፡ ዐማርኛ ፣ ዐማራ ፡ የኾነ ፡ ኹሉ ፡ ሊያስተውለ
ው ፡ የሚችል ፡ አገላለጥ ፡ በመምረጡ ፡ ለወደፊት ፡ ለሚነ

ሠራተኛ ፡ ያማርኛ ፡ ባለቅኔዎች ፡ አብነታቸው ፡ ለመኾን ፡ ተስፋ ፡ የሚያስደርግ ፡ ልጅ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ተስፋ ፡ ስለዐማርኛ ፡ ደራሲያን ፡ ከብዙው ፡ ጥቂቱን ፡ ያስታወስነውን ፡ መጨረሻችን ፡ ነው ። ለንግግራችን ፡ ፍጻሜ ፡ ስንሰጥም ፡ ደግመን ፡ የምናስታውስው ፡—

፩. በዐማርኛ ፡ መጻፍ ፡ ከዝመርነ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ስንኳ ፡ ቢኾን ፡ በብዙው ፡ የተጻፈበት ፡ ዘመን ከ፲፮፻ ዓ.ም. በኋላ ፡ መኾኑን ፤

፪. ካ፲፮፻ዓ.ም. ዝምሮ ፡ በዐማርኛ ፡ የሚጻፈው ፡ አብዛኛው ፡ የሃይማኖት ፡ መጽሐፍ ፡ ኹሮ ፡ ከንግግሩና ፡ ከአሰካኩ ፡ ከግእዝ ፡ ነጻ ፡ ያልወጣ ፡ ብዙ ፡ አካሄድ ፡ እንደነበረበት ፡ ይህም ፡ የአጻጻፍና ፡ የንግግር ፡ አካሄድ ፡ ዛሬውን ፡ ሳይቀር ፡ አንዳንድ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንደሚከተሉት ፤

፫. ዐማርኛ ፡ ራሱን ፡ አስችለው ፡ መጻፍ ፡ የዝመሩት ፡ ደራሲያን ፡ በዐጤ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ ፲፰፻፵፮ - ፲፰፻፷ መኾኑን ፤ ጭራሽ ፡ እየተጣራ ፡ የኼደበት ፡ ግን ፡ በኅይለሥላሴ ፡ ዘመን ፡ መኾኑን ፤

፬. ዐማርኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ሥራውን ፡ በግጥም ፡ ዝምሮ ፡ ይኸው ፡ የግጥም ፡ ሥራ ፡ ዛሬ ፡ የኋሊት ፡ መቅረቱን ፤

፭. የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ደራሲያን ፡ ከሚጽፉት ፡ አብዛኛው ፡ መጽሐፋቸው ፡ የታሪክና ፡ የሃይማኖት ፡ የልብወለድ ታሪክም ፡ መኾኑን ፤ የኹሉም ፡ አሳብ ፡ ትምርትን ፡ ሥራንና ፡ ልማድን ፡ እያሻሻሉ ፡ መኼድ ፡ ዋና ፡ መኾኑን ፤

፲. የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከፍተኛ ፡ የቅኔ ፡ መንፈስ ፡
ያደረገው ፡ በግጥም ፡ አሳቦን ፡ እንደገለጠ ፡ መኖሩ
ን ፣ መግባቱን ፡ ትቺን ፡ ሳይቀር ፡ በግጥም ፡ ማምጣት
ልማዱ ፡ መኾኑን ፣ በዚህኛውም ፡ የተፈጥሮ ፡ ልማዱ
ቤት ፡ እያስመታ ፡ የሚኾኑ ፡ ደራሲ ፡ በብዙው ፡ መገ
ኘቱን ፡ ነገርግን ፡ በመግረፍ ፡ ያወጣውን ፡ ግጥም ፡ ያላ
ተመ ፡ ደራሲ ፡ ጥቂት ፡ መኾኑን ፡ ነው ።